

Stichting ORTEC Pensioenfonds

Jaarverslag 2014

INHOUDSOPGAVE

Pagina

A	Voorwoord	3
B	Kerncijfers	6
C	Karakteristieken van het fonds	10
D	Verslag van intern toezicht en het verantwoordingsorgaan	16
E	Bestuursverslag	19
	Hoofdlijnen	20
	Uitbesteding	23
	Kernthema's	24
	Ontwikkelingen in de pensioensector	28
	Pensioenparagraaf	33
	Beleggingen	34
	Financiële paragraaf	39
	Risicoparagraaf	40
	Verwacht en gepland voor 2015	41

JAARREKENING

1	Balans per 31 december	43
2	Staat van baten en lasten	44
3	Kasstroomoverzicht	46
4	Algemene toelichting jaarrekening	47
5	Toelichting op de balans	53
6	Toelichting op de staat van baten en lasten	68

OVERIGE GEGEVENS

1	Belangrijke gebeurtenissen na balansdatum	74
2	Resultaatverdeling	75
3	Actuariële verklaring	76
4	Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	78

BIJLAGEN

1	Verloopstaat deelnemers	85
---	-------------------------	----

A VOORWOORD

VOORWOORD

Het jaar 2014 was hectisch en kende veel veranderingen. Sommige veranderingen waren bij de wet verplicht, andere werden veroorzaakt door gewijzigde marktomstandigheden met als uitgangspunt een toekomstbestendige en betaalbare pensioenoplossing. Dat gaat in 2015 onverminderd door.

De financiële positie van SOP in 2014 was positief

Eind december 2014 lag de dekkinggraad van Stichting ORTEC Pensioenfonds (SOP) met 118,7% boven het minimum vereiste niveau van 105,6%. Het fonds heeft geen dekkingstekort. Omdat de dekkinggraad wel lager is dan de wettelijk vereiste dekkinggraad van 123,4%, heeft het fonds nog wel een reservetekort.

SOP kan toeslagen blijven verlenen

Op grond van de positieve financiële positie heeft het bestuur in oktober 2014 kunnen besluiten om alle pensioenaanspraken en pensioenrechten van de actieve en de inactieve deelnemers per 1 januari 2015 te verhogen met 0,35%.

Het pensioenreglement is aangepast aan de wettelijke wijzigingen

Per 1 januari 2014 is de pensioenrichtleeftijd verhoogd van 65 jaar naar 67 jaar. Het opbouwpercentage blijft in 2014 onveranderd op 2%. Wel gaan de percentages voor de toekomstige pensioenopbouw door de nieuwe pensioenwetgeving vanaf 2015 omlaag (naar 1,875%). In verband met het verlagen van de fiscaal gefaciliteerde pensioenopbouw en de introductie van het nieuwe financieel toetsingskader voor pensioenfonds (FTK) moet het huidige pensioenreglement worden aangepast. De sociale partners voerden hierover in 2014 overleg. De afspraken moeten vervolgens door het bestuur getoetst en geïmplementeerd worden. De invoerdatum voor deze wijzigingen is gerealiseerd voor 1 januari 2015.

SOP heeft per 1 januari 2014 en per 1 januari 2015 het pensioenreglement aangepast aan de wettelijke wijzigingen. Deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden zijn in deelnemersbijeenkomsten uitgebreid geïnformeerd over de ontwikkelingen op het gebied van wet- en regelgeving in 2014 en 2015 en de gevolgen hiervan voor SOP en/of deelnemers. De aanpassingen in de pensioenregeling worden in de pensioenadministratie doorgevoerd.

Het pensioenfonds onderzoekt de gevolgen van het nFTK

Het nieuwe financieel toetsingskader (nFTK) voor pensioenfonds is per 1 januari 2015 van kracht. Hierdoor worden de eisen aan het vereist eigen vermogen en de regels voor indexatie strenger dan in het vorige toetsingskader. In het laatste kwartaal van 2014 is het pensioenfonds gestart met een nieuwe ALM-studie. Het eerste doel van de studie is inzicht krijgen in de gevolgen van het nFTK en om eventuele aanpassingen aan te brengen in het beleid van SOP. Ook kijkt het bestuur naar het beleggingsbeleid. De uitkomsten van de ALM-studie worden in de eerste helft van 2015 verwacht en worden nader uitgewerkt en opgenomen in het (beleggings-)beleid van SOP.

Governance

Nadat in december 2013 werd gekozen tot voortzetting van het paritaire bestuursmodel heeft het bestuur in de eerste helft van 2014 besluiten genomen over de verdere invulling van de governance structuur van het pensioenfonds. In het verslagjaar zijn de statuten, de reglementen van het VO en de visitatiecommissie als gevolg van de Wet versterking bestuur en het in werking treden van de Code Pensioenfonds gewijzigd. In het kader van de implementatie van de nieuwe governance wetgeving heeft het bestuur eveneens het transparantiedocument, het document "missie, visie en strategie", de klokkenluidersregeling en de noodprocedure vastgesteld.

Tot slot wil het bestuur graag nog even stilstaan bij het overlijden van de heer C.G.E. Boender. Op deze plaats waarderen wij zijn jarenlange inbreng en verdiensten als voorzitter van het pensioenfonds en de beleggingscommissie.

Rotterdam, 24 juni 2015

Stichting ORTEC Pensioenfonds
G.T. Timmer, voorzitter

B KERNCIJFERS

KERNCIJFERS

Deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden

	2014		2013		2012		2011		2010	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
Deelnemers	624	59,1	621	61,4	561	60,2	516	60,6	493	61,4
Gewezen deelnemers	421	39,8	378	37,4	362	38,9	326	38,3	303	37,7
Pensioengerechtigden	12	1,1	12	1,2	8	0,9	9	1,1	7	0,9
	<u>1.057</u>	<u>100,0</u>	<u>1.011</u>	<u>100,0</u>	<u>931</u>	<u>100,0</u>	<u>851</u>	<u>100,0</u>	<u>803</u>	<u>100,0</u>

Bijdragen van werkgevers en werknemers, saldo waardeoverdrachten, pensioenuitkeringen en uitvoeringskosten (x €1.000)

	2014	2013	2012	2011	2010
Premie werkgevers en werknemers	3.934	4.372	3.731	3.312	2.539
Risico premie DC	15	-	-	-	-
Premiebijdragen voor risico deelnemers	811	678	613	527	457
	<u>4.760</u>	<u>5.050</u>	<u>4.344</u>	<u>3.839</u>	<u>2.996</u>
Saldo overdrachten van rechten risico pensioenfonds	233	90	23	97	-24
Saldo overdrachten van rechten risico deelnemers	-26	-48	-3	-27	-34
	<u>207</u>	<u>42</u>	<u>20</u>	<u>70</u>	<u>-58</u>
Pensioenuitkeringen	156	148	150	147	133
Pensioenuitvoeringskosten	325	265	284	239	219

Technische voorzieningen, stichtingskapitaal en reserves en belegd vermogen (x €1.000)**Dekkingsgraad in %**

	31-12-2014	31-12-2013	31-12-2012	31-12-2011	31-12-2010
Technische voorzieningen					
- voor risico pensioenfonds	35.804	25.687	23.796	21.308	15.298
- voor risico deelnemers	6.135	4.811	3.840	2.847	2.475
	<u>41.939</u>	<u>30.498</u>	<u>27.636</u>	<u>24.155</u>	<u>17.773</u>
Stichtingskapitaal en reserves	6.691	5.934	3.043	-24	1.275
Beleggingen					
- voor risico pensioenfonds	41.696	30.222	25.884	20.361	16.031
- voor risico deelnemers	6.135	4.811	3.840	2.847	2.475
Liquide middelen	77	617	411	244	158
Herverzekeringsdeel technische voorzieningen	635	1.043	597	666	402
Saldo overige activa en passiva	87	-261	-53	13	-18
Totaal vermogen	<u>48.630</u>	<u>36.432</u>	<u>30.679</u>	<u>24.131</u>	<u>19.048</u>
Aanwezige dekkingsgraad	118,7	123,1	112,8	99,9	108,3
Vereiste dekkingsgraad	123,4	125,5	123,6	122,9	124,2

Verdeling beleggingsportefeuille voor risico pensioenfonds (x €1.000)

	31-12-2014		31-12-2013		31-12-2012		31-12-2011		31-12-2010	
		%		%		%		%		%
Aandelen	12.948	31,1	10.037	33,2	7.718	29,8	5.668	27,8	5.233	32,6
Vastrentende waarden	28.675	68,7	20.127	66,6	17.129	66,2	13.952	68,6	10.752	67,1
Overige beleggingen	73	0,2	58	0,2	1.037	4,0	741	3,6	46	0,3
Totaal beleggingen activa	<u>41.696</u>	<u>100,0</u>	<u>30.222</u>	<u>100,0</u>	<u>25.884</u>	<u>100,0</u>	<u>20.361</u>	<u>100,0</u>	<u>16.031</u>	<u>100,0</u>

Beleggingsopbrengsten en kosten vermogensbeheer risico pensioenfonds (x €1.000)

	2014	2013	2012	2011	2010
Directe beleggingsopbrengsten	644	512	359	303	206
Indirecte opbrengsten	7.263	54	2.185	1.318	1.315
Kosten vermogensbeheer	-86	-79	-69	-48	15
	<u>7.821</u>	<u>487</u>	<u>2.475</u>	<u>1.573</u>	<u>1.536</u>

Beleggingsopbrengsten risico deelnemers (x €1.000)

	2014	2013	2012	2011	2010
Indirecte opbrengsten	<u>539</u>	<u>341</u>	<u>383</u>	<u>-128</u>	<u>246</u>

**Beleggingsrendement voor
risico pensioenfonds**

	2014	2013	2012	2011	2010
	%	%	%	%	%
Totaal rendement	24,1	1,6	11,3	9,6	10,3

C KARAKTERISTIEKEN VAN HET FONDS

KARAKTERISTIEKEN VAN HET FONDS

Profiel

Het pensioenfonds is op 1 januari 2000 opgericht onder de naam Stichting ORTEC Pensioenfonds (SOP) en is statutair gevestigd te Groningen. De laatste statutenwijziging was op 27 juni 2014. De stichting is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 02068524.

Het fonds is een ondernemingspensioenfonds en is aangesloten bij de Pensioenfederatie. Doel van SOP is om, in aanvulling op de wettelijke uitkeringen zoals de AOW en de ANW, een pensioenvoorziening voor de (gewezen) deelnemers en hun nabestaanden te treffen. In SOP nemen werknemers deel van ORTEC Finance B.V. en ORTEC B.V. (hierna te noemen de werkgever).

De pensioenaanspraken van de werknemers waren tot 1 januari 2000 rechtstreeks verzekerd bij verzekeraar Nationale-Nederlanden.

Missie, visie en strategie

Missie:

Stichting ORTEC Pensioenfonds (SOP) wil voor zowel haar deelnemers als haar sponsors een duurzaam en betrouwbaar pensioenfonds zijn. SOP wil hierbij een zo goed mogelijke invulling geven aan de pensioenovereenkomsten die de werkgevers hebben afgesloten met haar (gewezen) werknemers. De uitvoering van de overeenkomsten dient correct, maatschappelijk verantwoord en zo (kosten)efficiënt mogelijk te geschieden. De ambitie is een duurzaam en betrouwbaar pensioenfonds te zijn dat zijn financiële verplichtingen en ambities nu en in de toekomst waar kan maken.

Visie:

De pensioensector staan ingrijpende veranderingen te wachten die zorgen voor onzekerheid. Een belangrijke uitdaging voor pensioenfondsen is om te voldoen aan de verwachtingen van belanghebbenden. Het SOP streeft naar een goede uitvoering van de uitvoeringsovereenkomst met de werkgevers, zowel binnen de huidige als de komende wettelijke kaders. Het pensioenfonds heeft daarbij de ambitie om de koopkracht van de rechten van deelnemers zowel nu als in de toekomst zo goed als mogelijk in stand te houden. Kernwaarden voor het SOP zijn degelijkheid, deskundigheid, voorspelbaarheid en transparantie.

Strategie:

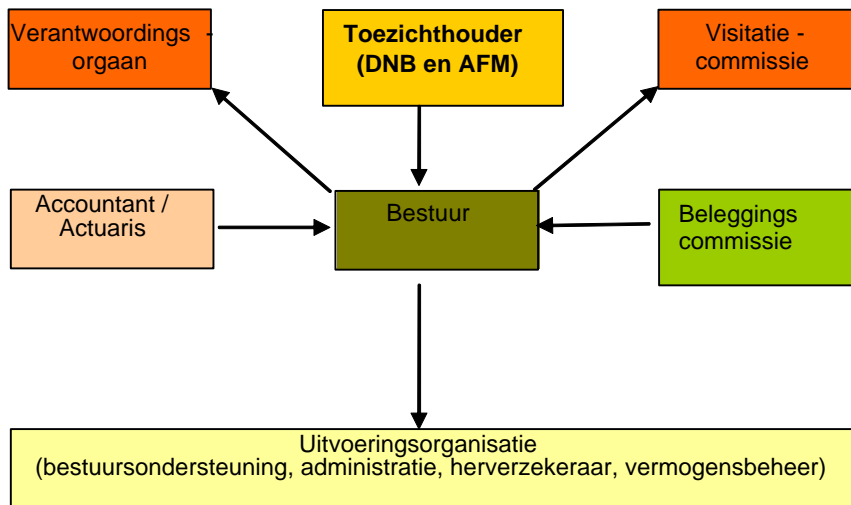
Ten einde de doelstelling van het SOP te verwezenlijken en hoge kwaliteit te leveren richt het bestuur richt zich met name op:

- | handhaving of nastreving van een gezonde financiële positie van het fonds;
- | een evenwichtige belangenafweging;
- | het behalen van beleggingsresultaat tegen aanvaardbare risico's;
- | een kostenbewuste en kostenefficiënte werkwijze en organisatie;
- | duidelijke en open communicatie met alle belanghebbenden.

Organisatie van het pensioenfonds

Verdeling van taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden

In het vervolg van dit hoofdstuk beschrijven wij de huidige organisatie van het fonds aan de hand van het onderstaande schema.

Bestuur van het fonds

Het bestuur is verantwoordelijk voor het beheer van het fonds en het uitvoeren van de door de werkgever toegezegde pensioenregeling, waaronder het doen van pensioenuitkeringen aan gepensioneerden en rechthebbende nabestaanden. Onderdeel van deze verantwoordelijkheid is het inrichten en uitvoeren van interne controlemaatregelen gericht op de juiste en volledige registratie van de gegevens van het fonds.

Het bestuur heeft bevoegdheden krachtens de statuten en reglementen, alsmede de hiermee verbonden uitvoeringsbesluiten en uitvoeringsovereenkomst, tot het verrichten van betalingen en het aangaan van contractuele verplichtingen met derden.

Het bestuur heeft uitsluitend bevoegdheden conform de statuten en reglementen van het fonds, overeenkomstig de vastlegging in de actuariële en bedrijfstechnische nota (ABTN).

Verantwoordingsorgaan

Het bestuur legt verantwoording af aan het verantwoordingsorgaan over beleid, uitvoering beleid en naleving van Principes voor Goed Pensioenfondsbestuur. Het verantwoordingsorgaan heeft tot taak een oordeel te geven over het handelen van het bestuur aan de hand van het jaarverslag, de jaarrekening en andere informatie, waaronder de bevindingen van de visitatiecommissie, over het door het bestuur uitgevoerde beleid, alsmede over beleidskeuzes voor de toekomst. Dit oordeel wordt, samen met de reactie van het bestuur daarop, bekend gemaakt en in het jaarverslag opgenomen.

Visitatiecommissie

Het intern toezicht bij het fonds wordt gevormd door een visitatiecommissie. De visitatiecommissie beoordeelt jaarlijks:

- De beleids- en bestuursprocedures- en processen en de checks en balances binnen het fonds;
- De wijze waarop het fonds wordt aangestuurd;
- De wijze waarop door het bestuur wordt omgegaan met de risico's op de langere termijn.

Het intern toezicht rapporteert aan het bestuur en bespreekt de rapportage en de eventuele daarop voorgenomen bestuursbesluiten met het verantwoordingsorgaan. De bevindingen worden in het jaarverslag vermeld. In 2014 heeft geen intern toezicht plaatsgevonden.

Beleggingscommissie

Het bestuur heeft een beleggingscommissie opgericht met als mandaat het uitvoeren van het door het bestuur vastgestelde beleggingsbeleid en de monitoring van de resultaten ten opzichte van de strategische benchmark. Daarnaast adviseert de beleggingscommissie het bestuur ten aanzien van het beleggingsbeleid.

Compliance officer

Het bestuur heeft een interne compliance officer bij SOP benoemd en waarborgt dat deze compliance officer onafhankelijk van het bestuur is.

Uitvoeringsorganisatie

Het pensioenbeheer, inclusief pensioenadministratie, en de bestuursondersteuning zijn uitbesteed aan Syntrus Achmea Pensioenbeheer N.V. kantoorhoudend te Tilburg.

Externe deskundigen

Naast deze (interne) organen kent het fonds ook externe deskundigen.

- De certificerend actuaaris rapporteert jaarlijks over de financiële positie van het fonds en geeft een actuariële verklaring af.
- De controlerend accountant controleert de jaarrekening en de verslagstaten ten behoeve van de toezichthouder. Hij rapporteert aan het bestuur in de vorm van een controleverklaring bij de jaarrekening en een accountantsverslag. Hierin wordt melding gemaakt van zijn eventuele opmerkingen en aanbevelingen omtrent de administratieve organisatie en interne controle van het fonds.

Personalia Stichting ORTEC Pensioenfonds per 31 december 2014

Samenstelling van het bestuur

Het bestuur van de Stichting bestaat uit zes leden. Drie leden zijn voorgedragen door de werkgever en drie leden zijn gekozen uit en door de deelnemers. De bestuursleden hebben zitting voor een periode van vier jaar; zij zijn terstond herbenoembaar. Een bestuurslid kan maximaal twee maal worden herbenoemd. Aan het eind van het verslagjaar was de samenstelling van het bestuur als volgt:

Naam	Gekozen / benoemd door	Rol
G.T. Timmer	Werkgever	Voorzitter
A.A. Hartog	Werkgever	Plv. secretaris
F. Heemskerk	Werkgever	Lid
C.M. Krijts	Deelnemers	Secretaris
J.E.M. Scholing	Deelnemers	Plv. voorzitter
W.A. Luijten	Deelnemers	Lid

Samenstelling van het verantwoordingsorgaan

Het verantwoordingsorgaan bestaat uit drie leden: vertegenwoordiger van deelnemers, pensioengerechtigden en werkgevers. De vertegenwoordiger van de werkgever wordt voorgedragen door de werkgever. De benoeming van de vertegenwoordiger van de deelnemers vindt plaats door het bestuur na verkiezing van deze vertegenwoordiger door en uit de groep deelnemers. De benoeming van de vertegenwoordiger van de pensioengerechtigden vindt plaats door het bestuur na verkiezing van deze vertegenwoordiger uit de groep pensioengerechtigden. Aan het eind van het verslagjaar was de samenstelling van het verantwoordingsorgaan als volgt:

Naam	Gekozen / benoemd door	Rol
L.J.J. van der Bruggen	Werkgever	Voorzitter
N. Paulissen*	Deelnemers	Lid
R.A.P. Kouijzer	Pensioengerechtigden	Secretaris

Per 1 april 2015 is de heer N. Paulissen teruggetreden als lid van het VO. De heer Wensink heeft hem per 13 april 2015 vervangen als vertegenwoordiger van de deelnemers in het VO.

Samenstelling van de beleggingscommissie

De beleggingscommissie bestaat uit maximaal 4 leden en wordt benoemd door het bestuur. Aan het eind van het verslagjaar was de samenstelling van de beleggingscommissie als volgt:

Naam	Voorgedragen / benoemd door	Rol
A. van Vliet	Bestuur / Bestuur	Lid
M. Koetsier	Werkgevers / Bestuur	Secretaris
G.T. Timmer	Bestuur / Bestuur	Beoogde voorzitter

Op 14 september 2014 is de heer Boender overleden. De heer Timmer wordt door het bestuur, onder voorbehoud van goedkeuring van DNB, benoemd als voorzitter van de beleggingscommissie en zal daarmee de heer Boender opvolgen als voorzitter. De heer Timmer is al sinds oktober 2011 lid van de beleggingscommissie. Na formele goedkeuring door DNB zal het bestuur overgaan tot definitieve benoeming van de voorzitter.

De beleggingscommissie heeft eind 2014, ingaand per 1 januari 2015, mevrouw Koetsier benoemd als lid/secretaris van de beleggingscommissie. De beleggingscommissie bestaat nu uit drie leden. De heer Timmer neemt zitting in de beleggingscommissie als vertegenwoordiging vanuit het bestuur. Mevrouw Koetsier heeft de uitvoerende taken van de heer Van Vliet overgenomen. De heer Van Vliet heeft nu als externe deskundige meer een adviserende taak binnen de beleggingscommissie. Daarmee is de brede kennis en deskundigheid binnen de beleggingscommissie voldoende aanwezig.

Compliance officer

Gedurende het verslagjaar was de compliance officer van het fonds:

H. Post

Uitvoeringsorganisatie

Aan het eind van het verslagjaar was de uitvoeringsorganisatie van het fonds:

Syntrus Achmea Pensioenbeheer N.V. te Tilburg

Vermogensbeheerder

Het fonds heeft een aantal taken van het vermogensbeheer uitbesteed:

- | Robeco is de fondsbeheerder van de verschillende beleggingsfondsen waarin het fonds belegt. Robeco levert maandelijks aan de beleggingscommissie en de secretaris van het bestuur een actueel overzicht van alle beleggingsfondsen, de cashposities en de posities in individuele effecten.
- | RBC Dexia Luxemburg verwerkt aan- en verkoop instructies voor de beleggingsfondsen van Robeco in de rol van "Fund Administrator".
- | Het fonds houdt een effecten (gesepareerd depot) en kasgeld rekening aan bij Binck Bank. Binck Bank fungeert als bewaarbank voor de individuele effecten (staatsobligaties) en als broker voor het aankopen van de staatsobligaties. De beleggingscommissie zorgt naast het adviseren van het bestuur ook voor het monitoren van het uitvoeringsproces rondom het vermogensbeheer.

Certificerend Actuaris

Aan het eind van het verslagjaar was de certificerend actuaris van het fonds:

Towers Watson Netherlands B.V. te Amstelveen

Controlerend Accountant

Aan het eind van het verslagjaar was de accountant van het fonds:

Ernst & Young Accountants LLP te Den Haag

**D VERSLAG VAN INTERN TOEZICHT EN HET
VERANTWOORDINGSORGAAN**

INTERN TOEZICHT

In 2014 heeft geen intern toezicht plaatsgevonden. De laatste visitatie is eind 2012 uitgevoerd. Een samenvatting van de definitieve rapportage met bevindingen van de visitatiecommissie over de uitgevoerde visitatie in 2012 is opgenomen in het jaarverslag over 2012.

VERANTWOORDINGSORGAAN

Verslag Verantwoordingsorgaan

Conform artikel 15 van het Huishoudelijk Reglement kan het Verantwoordingsorgaan (VO) een oordeel geven over:

- | Het handelen van het Bestuur,
- | Het door het bestuur uitgevoerde beleid,
- | Beleidskeuzes voor de toekomst.

Het oordeel van het VO is gebaseerd op de door het Bestuur aangeleverde stukken en het gevoerde overleg met het Bestuur. Het oordeel van het VO wordt opgenomen in het Jaarverslag 2014 van de Stichting ORTEC Pensioenfonds.

- | Het in het Jaarverslag 2013 opgenomen oordeel van het VO spreekt van een prettige samenwerking met het bestuur en een coöperatieve opstelling van het bestuur. In 2014 is deze lijn doorgetrokken.
- | Het VO stelt in dat verband met genoegen vast dat het Bestuur stappen heeft gezet om de in het oordeel VO 2013 genoemde onderwerpen uit te werken. Naar het oordeel van het VO is op de volgende punten nog verdere verbetering nodig:
 - *Compliance officer*
Het VO heeft de beschikking gekregen over het verslag van de compliance officer over het jaar 2014. Met de voorzitter van het bestuur stelt het VO vast dat de compliance officer nog zoekend lijkt naar de precieze invulling van zijn rol en dat een meer toegesneden rapport wenselijk is. Het VO adviseert het bestuur om de opdrachtformulering voor de compliance officer verder aan te scherpen met focus op de integriteit van het bestuur en de organisatie van het pensioenfonds.
 - *Beleggingsbeleid*
Ten aanzien van de verdere explicitering van het beleggingsbeleid alsmede striktere vastlegging van de beleggingsrichtlijnen: dit is in 2014 nog niet volledig tot uitvoering gebracht. Het bestuur geeft aan deze verscherping van beleggingsbeleid in 2015 aan te brengen, mede tegen de achtergrond van een in 2015 uit te voeren ALM-studie. Het VO wacht de concrete voorstellen van het bestuur met belangstelling af.
- | Een terugkerend punt van aandacht betreffen de kosten voor het beheer van het fonds. Het VO constateert dat de kosten voor beheer van het fonds in 2014 behoorlijk zijn gestegen. Voor 2015 is een verdere stijging te voorzien. Het bestuur geeft aan dat beperking van de kosten een belangrijke doelstelling is en blijft. In het gehele complex van uitvoering kijkt het bestuur naar mogelijke oplossingen. Het VO verzoekt het Bestuur voorstellen en overwegingen op dit punt mede aan het VO voor te leggen.
- | Opgemerkt zij dat door vertraging in het proces van opstellen van rapporten van accountant en certificerend actuaaris het VO slechts beschikking had over concept-rapport van de accountant. Mogelijk bieden deze rapporten aanleiding tot het maken van aanvullende opmerkingen van de zijde van het VO.

Het VO verzoekt het Bestuur spoedig doch uiterlijk binnen drie maanden te reageren op dit oordeel.

Het Verantwoordingsorgaan van de Stichting ORTEC Pensioenfonds, 14 mei 2015.

Lambert van der Bruggen (voorzitter)
Ruud Kouijzer (secretaris)
Anne Wensink

E BESTUURSVERSLAG

HOOFDLIJNEN

Bestuur

Bestuursvergaderingen

Het bestuur van het fonds heeft het afgelopen jaar vijf maal vergaderd. Belangrijke onderwerpen waren:

- | De financiële ontwikkelingen en de financiële positie van het fonds;
- | De implementatie van de organisatiestructuur en de nieuwe governanceregels;
- | De implementatie van pensioenreglement 2014 en vaststelling pensioenreglement 2015;
- | Het vaststellen van nieuwe grondslagen en factoren;
- | Het verlenen van toeslagen;
- | Het doen van onderzoek naar effectiviteit van pensioencommunicatie;
- | Het implementeren van de Code Pensioenfondsen;
- | De uitvoering van de zelfevaluatie;
- | De aanpassing van fondsdocumenten.

Deskundigheidsbevordering

Het bestaande geschiktheidsplan is in 2014 als geheel geactualiseerd aan de hand van de Handreiking geschikt pensioenfondsbestuur, gepubliceerd in februari 2014 door de Pensioenfederatie. De leden van het bestuur volgen bijeenkomsten, seminars en opleidingen. Zo zijn in het verslagjaar diverse bijeenkomsten van DNB, Syntrus Achmea en de Pensioenfederatie bezocht.

Integere bedrijfsvoering

Artikel 143 van de Pensioenwet legt vast dat er een integere bedrijfsvoering moet zijn. Het bestuur ondersteunt de integere bedrijfsvoering en heeft dit vastgelegd in de Actuariële en Bedrijfstechnische Nota van het fonds.

Naleving wet- en regelgeving

Overeenkomstig artikel 96 van de Pensioenwet wordt vermeld dat:

- | het fonds in het boekjaar 2014 geen dwangsommen en boetes zijn opgelegd;
- | het fonds in het boekjaar 2014 geen aanwijzing als bedoeld in artikel 171 van de Pensioenwet is gegeven;
- | in het boekjaar 2014 geen bewindvoerder als bedoeld in artikel 173 van de Pensioenwet is aangesteld.

Er zijn het bestuur geen overtredingen van wet- en regelgeving bekend.

Zelfevaluatie

Het bestuur heeft een procedure vastgesteld voor een periodieke zelfevaluatie. Doel van de zelfevaluatie is de kwaliteit van het bestuur in stand te houden en/of te verbeteren. Het bestuur heeft besloten dat de zelfevaluatie eenmaal per jaar plaatsvindt. In het verslagjaar vond de zelfevaluatie op 8 december 2014 plaats.

Het bestuur heeft het eigen functioneren over het geheel genomen positief beoordeeld. Hieruit zijn geen noodzakelijke verbeterpunten naar voren gekomen. Er is geconstateerd dat er een betere balans is wat betreft de verdeling van de taken binnen het bestuur. De bestuursleden zijn in alle verschillende disciplines voldoende vertegenwoordigd.

Het bestuur wil in 2015 werken aan verdere verbeteringen. Er is besloten om naast deze plenaire evaluatiebespreking ook bilaterale evaluatiegesprekken tussen de voorzitter en de individuele bestuursleden te laten plaatsvinden.

Gedragcode

Jaarlijks wordt door de leden van het bestuur en de beleggingscommissie de gedragscode getekend. Dit is ook dit verslagjaar gebeurd. Met de verklaring van naleving van de gedragscode heeft het bestuur een goed instrument in handen voor het omgaan met en het handhaven van de van toepassing zijnde integriteitsnormen en het voorkomen van ongewenste belangenverstremming. Uit de jaarlijkse schriftelijke terugkoppeling van de compliance officer is gebleken dat zich in 2014 geen bijzondere omstandigheden of voorvallen hebben voorgedaan waarvoor de gedragscode bedoeld is of die in strijd zijn met het integriteitsbeleid.

Maatschappelijk Verantwoord Beleggen

Het bestuur hecht er aan om op een maatschappelijk verantwoorde wijze te beleggen. Gezien de beperkte omvang van SOP is het fonds slechts beperkt in staat om een eigen beleid voor bijvoorbeeld actief aandeelhouderschap na te streven. Het bestuur is zich echter bewust van het feit dat ze haar verantwoordelijkheid op het gebied van maatschappelijk verantwoord beleggen kan nemen door hier rekening mee te houden bij de selectie van beleggingsfondsen waarin wordt belegd. Bij de selectie van beleggingsfondsen hanteert het bestuur als belangrijk criterium dat het fonds aantoonbaar nastreeft om te handelen in lijn met de 10 principes in het United Nations Global Compact.

SOP belegt uitsluitend in fondsen die aan kunnen tonen dat zij voldoen aan het gestelde in Artikel 21a van het Besluit Marktmissbruik Wft. Hiermee geeft het bestuur van SOP invulling aan haar wens om niet te investeren in bedrijven die betrokken zijn bij de productie van clustermunities of essentiële componenten van zulke wapens, of die significante inkomsten genereren uit de verkoop of het transport van deze wapens.

Binnen de fondsen van Robeco worden richtlijnen ten aanzien van maatschappelijk verantwoord beleggen gehanteerd die in lijn zijn met bovengenoemde wensen van het bestuur van SOP. Robeco hanteert een uitsluitingsbeleid binnen deze fondsen.

Beleggingscommissie

De beleggingscommissie heeft het afgelopen jaar 4 maal vergaderd. De secretaris van het bestuur en de beleggingscommissie monitoren het uitvoeringsproces rondom het vermogensbeheer. Daarnaast rapporteert de secretaris van de beleggingscommissie maandelijks/per kwartaal aan het bestuur en de beleggingscommissie. Deze rapportages worden ook in het bestuur en de beleggingscommissie besproken. In elke bestuursvergadering wordt ook verslag gedaan van de financiële positie van het fonds en van zaken die in de beleggingscommissie aan de orde komen. De beleggingscommissie adviseert het bestuur over het beleggingsbeleid en over de uitvoering van dit beleid. De beleggingscommissie bespreekt ontwikkelingen en adviseert het bestuur over aanpassingen van het beleggingsmandaat indien zij dit noodzakelijk of wenselijk acht. De volledige taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden van de beleggingscommissie zijn vastgelegd in het reglement beleggingscommissie. De beleggingscommissie heeft zich vooral bezig gehouden met de inrichting van het proces rondom het vermogensbeheer. In het boekjaar is een wijzigingsvoorstel gedaan voor het beleggingsplan. Het plan zal op enkele onderdelen in de loop van 2015 verder worden aangepast. Het betreft onder andere zaken die in het kader van de ALM- studie worden onderzocht, waaronder de strategische asset allocatie en de renteafdekking.

Verantwoordingsorgaan

Sinds 1 juli 2014 is als gevolg van de Wet versterking bestuur pensioenfondsen een nieuw verantwoordingsorgaan (VO) actief. Ook het nieuwe VO heeft als taak het geven van een oordeel over het handelen van het bestuur, over het gevoerde beleid van het bestuur over het kalenderjaar 2014 en over de gemaakte beleidskeuzes voor de toekomst. Daarnaast kent het nieuwe VO meer uitgebreide adviesbevoegdheden dan het oude VO.

Het afgelopen jaar heeft het VO tweemaal met het bestuur vergaderd. De aanbevelingen van het VO zijn in het bestuur besproken en vervolgens is het VO geïnformeerd over de opvolging hiervan. In dit jaarverslag wordt separaat verslag gedaan van de bevindingen van het VO ten aanzien van het gevoerde beleid. Tevens informeerde het bestuur in het boekjaar het VO o.a. over voorgenomen besluiten m.b.t. de nieuwe governance wetgeving en berichtte het over de voortgang van lopende werkzaamheden waaronder de pensioenregeling 2015 en de aanpassing van de fondsdocumenten.

Het bestuur heeft met genoeg kennis genomen van de beoordeling van het verantwoordingsorgaan van het in 2014 gevoerde beleid en zal rekening houden met de gemaakte aanbevelingen.

Intern toezicht

Het Intern Toezicht vindt plaats in de vorm van een visitatiecommissie (VC). De VC beoordeelt jaarlijks de beleids- en bestuursprocedures en -processen, de checks and balances, de wijze waarop de uitvoering van de regeling wordt bestuurd en aangestuurd en de wijze waarop wordt omgegaan met de risico's op de langere termijn voor (de dekkinggraad van) het fonds.

In 2014 heeft geen intern toezicht plaatsgevonden. Een samenvatting van de rapportage met bevindingen van de VC over de uitgevoerde visitatie in 2012 is opgenomen in het jaarverslag over 2012.

Eind 2014 is gestart met een nieuwe ALM-studie. Deze zal naar verwachting in de eerste helft van 2015 worden afgerond. Het bestuur is verder bezig met een aantal aanpassingen in het beleggingsbeleid van het fonds. Daarom heeft het bestuur besloten om de volgende visitatie, nadat de nieuwe ALM-studie is afgerond en de aanpassingen in het beleggingsbeleid zijn doorgevoerd, begin juni 2015 te laten plaatsvinden.

UITBESTEDING

Administrateur

De uitvoering van de dienstverlening door de administrateur, Syntrus Achmea (in Tilburg) verloopt volgens afspraken. In de SLA-rapportage wordt per kwartaal inzicht gegeven in de dienstverlening van Syntrus Achmea, zodat het fonds in staat is inhoudelijk en gestructureerd te sturen.

De administrateur is verantwoordelijk jegens het bestuur voor:

- De implementatie van het beleid en de bewaking van de uitvoering;
- De kwartaalrapportages aan DNB volgens de daarvoor geldende regels;
- Het schriftelijk of mondeling onverwijld rapporteren van relevante bijzonderheden;
- De uitkeringenadministratie;
- De verzekerenadministratie;
- Het secretariaat;
- De beleggingsadministratie;
- De financiële administratie.

Syntrus Achmea Pensioenbeheer N.V. is voor de uitvoering van de werkzaamheden van het pensioenfonds in het bezit van een ISAE 3402 type II rapportage. Deze rapportage is gecontroleerd door de accountant (EY) van Syntrus Achmea. In deze rapportage wordt geconcludeerd dat de beschreven bedrijfsprocessen bestaan en functioneerden gedurende de verslagperiode.

Het bestuur heeft kennis genomen van deze rapportage waarin ook mogelijke verbeterpunten zijn opgenomen.

Actuaris en accountant

De actuaris en de accountant zijn op de hoogte gehouden van de ontwikkelingen bij het fonds. Waar nodig zijn de standpunten van de actuaris en de accountant meegewogen in de besluitvorming in het bestuur.

Vermogensbeheer

Het fonds heeft een aantal taken ten aanzien van het vermogensbeheer uitbesteed. Hieronder volgt een overzicht van de belangrijkste dienstverleners en uitbesteede activiteiten.

Robeco

- | Robeco is de fondsbeheerder van de verschillende beleggingsfondsen (vastrentende waarden en aandelen) waarin het fonds belegt.
- | Robeco levert op maandbasis een actueel overzicht (geconsolideerd) van alle beleggingsfondsen, de cashposities en de posities in individuele effecten.
- | Robeco is niet verantwoordelijk voor allocatiebeslissingen, stortingen en onttrekkingen en fondsselectie. Deze taken blijven onder verantwoordelijkheid van het bestuur en de beleggingscommissie van SOP.

RBC Dexia Luxemburg

- | RBC Dexia Luxemburg verwerkt aan- en verkoop instructies voor de beleggingsfondsen van Robeco in de rol van "Fund Administrator".

Binck Bank

- | SOP houdt een effecten (gesepareerd depot) en kasgeld rekening aan bij Binck Bank.
- | Binck Bank fungeert als bewakerbank voor de individuele effecten (staatsobligaties).
- | Binck Bank fungeert als broker voor het aankopen van de staatsobligaties.

KERNTHEMA'S

Financiële positie van SOP

SOP heeft geen dekkingstekort als de dekkingsgraad hoger is dan 105,6%. De dekkingsgraad van het fonds is sinds september 2012 hoger dan het minimaal vereiste niveau. De dekkingsgraad van het fonds was eind december 2014 118,7%. Dat is echter lager dan de wettelijk vereiste dekkingsgraad van 123,4%.

De financiële positie van het fonds is in het eerste kwartaal verder gestegen. Op 30 april 2015 was de (beleids)dekkingsgraad van het fonds 117,0 %.

SOP hoeft geen kortingsmaatregelen te treffen

Het pensioenfonds moet korten als de dekkingsgraad onder de 105,5% komt en er geen andere maatregelen mogelijk zijn om te herstellen. SOP zat niet in deze categorie.

SOP is toeslagen blijven verlenen

Het bestuur heeft besloten om per 1 januari 2015, conform de beleidsstaffel van het fonds, alle pensioenrechten en -aanspraken van actieven en inactieven te verhogen met 0,35% (de helft van de ambitie). Het bestuur besloot op 8 december 2014 op basis van de dekkingsgraad van eind oktober 2014 om deze toeslag te verlenen. Eind oktober 2014 was de dekkingsgraad 118,1%. In de pensioenregeling is bepaald dat jaarlijks toeslag kan worden verleend van maximaal de afgeleide CPI alle huishoudens over de periode oktober tot oktober. Voor 2014 is dit CPI-cijfer bepaald op 0,70% (= de volledige indexatieambitie). Gezien de verwachte invoering van het nieuwe FTK per 1 januari 2015 besluit het bestuur met de helft van de ambitie te indexeren.

Aanpassing pensioenregeling 2014

In verband met de wijziging van het fiscale kader is de pensioenregeling van SOP op 1 januari 2014 aangepast. De pensioenleeftijd is verhoogd van 65 naar 67 jaar, waarbij het opbouwpercentage gelijk is gebleven op 2%. De afspraken over de pensioenregeling per 1 januari 2014 zijn in het boekjaar in de pensioenadministratie van het fonds doorgevoerd.

Aanpassing pensioenregeling 2015

In verband met het nieuwe FTK en de verdere beperking van het fiscale kader in 2015 hebben de sociale partners gedurende het verslagjaar een aantal besluiten genomen. In de nieuwe pensioenregeling wordt met ingang van 1 januari 2015 tegen een fiscaal maximaal opbouwpercentage van 1,875% jaarlijks pensioen opgebouwd over de pensioengrondslag. Deze pensioengrondslag is aan de ene kant begrenst wegens het in aanmerking nemen van een gemaximeerd pensioengevend salaris van € 100.000, aan de andere kant is de franchise per 1 januari 2015 verlaagd van € 14.866 naar € 13.500, waardoor over een groter gedeelte pensioen wordt opgebouwd. Wat betreft de werknemers die meer dan € 100.000 verdienen (het betreft een zeer klein deel van de populatie bij de werkgevers): Voor hen komt er geen compensatieregeling. De werkgevers zullen met deze werknemers over de eventuele compensatie individuele afspraken maken.

In de nieuwe pensioenregeling is verder de premiestaffel excedentregeling verhoogd en vrijwillige bijspaarmogelijkheid is vervallen.

Quinto-P onderzoek

Naar aanleiding van een onderzoek naar de kwaliteit van de pensioenadministratie bij een select aantal pensioenfondsen in 2011 heeft DNB pensioenfondsen verzocht om kritisch het administratieproces te laten onderzoeken om mogelijk foutieve individuele pensioenberekeningen op te sporen en om, waar nodig, herstelmaatregelen te treffen. Om aan de verwachtingen van DNB te voldoen heeft het bestuur besloten om in 2014 een onderzoek te doen naar de kwaliteit van de pensioenadministratie. Het bestuur heeft Syntrus Achmea Pensioenbeheer in 2014 hiertoe opdracht gegeven. Het doel van het Quinto-P onderzoek is om het bestuur meer inzicht te geven in de kwaliteit van de in de pensioenadministratie geregistreerde pensioenrechten- en aanspraken op individueel deelnemersniveau. De uitkomsten van het Quinto-P onderzoek zijn tijdens de bestuursvergadering van 13 april 2015 besproken in het bestuur. Uit de rapportage blijkt dat de bevindingen geen significante financiële impact op het pensioenfonds hebben en de pensioenadministratie voldoet aan de kwaliteitseisen.

Nieuwe ALM-studie

Eind 2014 is een werkgroep ALM-studie ingericht die de ALM-studie uitvoert. Het eerste doel van de studie is inzicht krijgen in de gevolgen van het nieuwe beleidskader (nFTK) en om eventuele aanpassingen aan te brengen in het beleid en tevens om het beleggingsbeleid te herijken. In de aannames/uitgangspunten van de studie zal de werkgroep naar de effecten van zowel het oude als het nieuwe FTK kijken.

De uitkomsten van de nieuwe ALM-studie worden in de eerste helft van 2015 verwacht. De uitkomsten van de nieuwe ALM-studie zullen nader worden uitgewerkt en worden opgenomen in het (beleggings-)beleid van SOP.

Aanpassing fondsdocumenten

In het verslagjaar zijn de statuten, de reglementen van het VO en de VC als gevolg van de Wet versterking bestuur en het in werking treden van de Code Pensioenfondsen gewijzigd. In het kader van de implementatie van de nieuwe governance wetgeving heeft het bestuur eveneens het transparantiedocument, het document "missie, visie en strategie", de klokkenluidersregeling en de noodprocedure vastgesteld.

In de decembervergadering van 2014 zijn naast de jaarlijkse wijziging van de ABTN ook het geschiktheidsplan en het pensioenreglement 2015 aangepast.

Nieuwe Prognosetafel AG2014 leidt tot 0,3% hogere verplichtingen

Het Actuarieel Genootschap (AG) heeft op 9 september 2014 de nieuwe Prognosetafel AG2014 gepubliceerd. Op advies van de actuaris (Syntrus Achmea) heeft het bestuur besloten om per 31 december 2014 over te gaan naar de nieuwe Prognosetafel AG2014. De toepassing van de nieuwe Prognosetafel AG2014 leidt tot een toename van de technische voorziening met circa 0,3%. De dekkingsgraad per eind december 2014 daalt hiermee met circa 0,2% punt.

Nieuwe ervaringssterfte

Op voorstel van de actuaris (Syntrus Achmea) heeft het bestuur besloten om per 31 december 2014 over te gaan naar de nieuwe fondsspecifieke ervaringssterfte. De overgang naar de nieuwe ervaringssterfte heeft geleid tot een daling van de technische voorzieningen (TV) van circa 1,5%. De dekkingsgraad is hierdoor met circa 1,5 procent punt gestegen. De mate van de daling van de TV en de mate van de stijging van de dekkingsgraad hangt af van de rentestand, op het moment van berekenen.

Arbeidsongeschiktheidsvoorziening (IBNR)

De methodiek voor de bepaling van de IBNR (reservering voor zieke deelnemer) is in het boekjaar door het bestuur geëvalueerd. Het bestuur heeft besloten om de technische voorzieningen IBNR ultimo boekjaar vast te stellen op de som van de risicopremies arbeidsongeschiktheid over de voorgaande twee jaren.

Communicatie

Communicatieplan 2014

In 2013 is een communicatiebeleidsplan 2013 - 2017 opgesteld en goedgekeurd door het bestuur van het pensioenfonds. In dit communicatiebeleidsplan is de lange termijnstrategie ten aanzien van de pensioencommunicatie beschreven. Tevens wordt er jaarlijks een communicatieplan opgesteld waarin de communicatieactiviteiten voor het betreffende jaar worden beschreven.

Communicatie blijft de aandacht houden van het bestuur. In het verslagjaar is de nodige aandacht besteed aan de communicatie met de deelnemers. In 2014 en 2015 zijn er twee deelnemersbijeenkomsten georganiseerd (bij ORTEC B.V. en ORTEC Finance B.V.) voor alle deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden. Tijdens de bijeenkomsten zijn de aanwezigen geïnformeerd over de ontwikkelingen op het gebied van wet- en regelgeving in 2014 en 2015 en de gevolgen hiervan voor SOP en/of deelnemers.

Uitvoeringskosten

Kosten van de uitvoering van de pensioenregeling

Naar aanleiding van een onderzoeksrapport van de AFM in 2011 heeft de Pensioenfederatie in 2012 nieuwe richtlijnen voor de kostentransparantie uitgebracht. Er worden drie kostensoorten onderscheiden: de kosten van het pensioenbeheer, de kosten van het vermogensbeheer en de transactiekosten.

Kosten van pensioenbeheer

De kosten van de uitvoering van de regeling bedragen €511 per deelnemer (2013: €419). Deze kosten zijn berekend door de totale pensioenuitvoeringskosten te delen door het totaal aantal actieve deelnemers en gepensioneerden ultimo jaar overeenkomstig de "Aanbevelingen Uitvoeringskosten" van de Pensioenfederatie. De pensioenbeheerkosten bestaan uit administratieve verrichtingen (pensioentoekenningen, betalen uitkering, verwerken waardeoverdrachten, etc.) en overige kosten zoals heffingen van de toezichthouders, adviseurs, juridische kosten, werkgeverskosten.

Kosten vermogensbeheer

De kosten van vermogensbeheer bedragen 0,28% van het gemiddeld belegd vermogen (2013: 0,32%). Het betreft hier de managementfee, service fee, instapkosten en overige kosten voor de beleggingsfondsen van Robeco en de bewaarkosten van de Nederlandse staatsobligaties op de beleggingsrekening bij Binck Bank.

Transactiekosten

Transactiekosten zijn de kosten die gemaakt moeten worden voor de aan- en verkoop van beleggingsstukken (aandelen, obligaties) over de beleggingsfondsen van Robeco en op de beleggingsrekening bij Binck Bank. De transactiekosten bedragen 0,10% van het gemiddeld belegd vermogen (2013: 0,09%).

	2014	2013
Uitvoeringskosten in €	325.000	265.000
Aantal deelnemers	636	633
Uitvoeringskosten per deelnemer in €	511	419
Kosten vermogensbeheer in €	106.000	115.000
Gemiddeld belegd vermogen in €	41.696.000	35.033.000
Kostenvermogensbeheer in % van gemiddeld belegd vermogen	0,28	0,32

De uitvoeringskosten 2014 ten opzichte van 2013 zijn gestegen vanwege de extra werkzaamheden die gedaan zijn voor aanpassing van de pensioenregeling 2014 en 2015.

ONTWIKKELINGEN IN DE PENSIOENSECTOR

Pension Fund Governance

Wet versterking bestuur pensioenfondsen

De Wet versterking bestuur pensioenfondsen is een volledige herziening van de governance en medezeggenschap bij pensioenfondsen. De wet moet zorgen voor verbetering van de kwaliteit van het pensioenfondsbestuur. De wet geldt vanaf 9 augustus 2013. De wetbepalingen over verantwoording van het beleggingsbeleid en over geschiktheid en tijdsbeslag waren meteen van kracht. Ook verwante wijzigingen traden in werking. Zo zijn in het Besluit FTK regels over het beloningsbeleid vastgelegd en in het Besluit uitvoering PW regels over geschiktheid, betrouwbaarheid en tijdsbeslag.

Een deel van de wet gaat in vanaf 1 juli 2014. Vanaf dan gelden nieuwe bestuursmodellen. Een pensioenfonds kan kiezen uit vijf bestuursmodellen. Er zijn 3 paritaire modellen (modellen 1, 2 en 3). Deze kennen een verantwoordingsorgaan (VO), waarin de deelnemers en pensioengerechtigden (en eventueel de werkgever) naar verhouding zijn vertegenwoordigd. De onafhankelijke modellen (model 4 en 5) kennen een belanghebbendenorgaan (BO), met vertegenwoordigers van werkgever, deelnemers en pensioengerechtigden.

Het intern toezicht is verstevigd doordat ondernemingspensioenfondsen met een paritair of onafhankelijk bestuur de keuze kregen tussen een permanente raad van toezicht of een VC die jaarlijks visiteert (in plaats van minimaal driejaarlijks).

De wijzigingen bij SOP zijn ten gevolge van de wet beperkt gebleven. Het paritaire bestuursmodel is door het fonds gecontinueerd omdat het paritaire bestuursmodel goed functioneert en aansluit bij de huidige en de gewenste praktijk van het fonds. Het bestuur is van mening dat binnen het paritaire bestuursmodel bij het fonds voldoende deskundigheid en een adequate vertegenwoordiging van risicodragers aanwezig, c.q. te organiseren is.

Het huidige verantwoordingsorgaan kent al vertegenwoordigers vanuit zowel werkgevers, werknemers als ook pensioengerechtigden. In het huidige bestuur zijn (nog) geen pensioengerechtigden vertegenwoordigd. Dit is op termijn wenselijk. Gezien het huidige zeer geringe aantal pensioengerechtigden (per 31 december 2014 zijn er 12 pensioengerechtigden) binnen het fonds voldoet het fonds echter nog wel aan eisen van evenredige vertegenwoordiging. De huidige samenstelling van het bestuur en het verantwoordingsorgaan worden gehandhaafd.

Het Intern Toezicht wil het bestuur ook voortzetten in de huidige vorm van de VC. Wel wordt de visitatie straks jaarlijks in plaats van eenmaal per drie jaar zoals nu.

De wijzigingen als gevolg van de Wet versterking bestuur pensioenfondsen en de Code kregen hun beslag in nieuwe Statuten en in de reglementen van het VO en de VC.

Code Pensioenfondsen in 2014 in werking

Tijdens de ontwikkeling van de Wet versterking bestuur fondsen stelden de Pensioenfederatie en de Stichting van de Arbeid de Code Pensioenfondsen (de Code) op. Doel van de Code is de verhoudingen binnen het pensioenfonds transparanter te maken, communicatie met de belanghebbenden te versterken en bij te dragen aan het versterken van 'goed pensioenfondsbestuur'. De Code is per 1 juli 2014 wettelijk verankerd. De Monitoringcommissie Code Pensioenfondsen ziet toe op de naleving van de Code.

De Code vervangt de Principes voor goed pensioenfondsbestuur uit 2005. De Code legt de nadruk op het beïnvloeden van het gedrag van bestuurders, intern toezichthouders en belanghebbenden in de verantwoordingsfunctie. Per orgaan zijn normen opgenomen over taak en werkwijze, samenstelling en zittingsduur, geschiktheid, benoeming, schorsing en ontslag. Daarnaast zijn overkoepelende thema's opgenomen. De thema's gaan zowel over het eigen functioneren van het fonds als van dienstverleners. Voorbeelden hiervan zijn integraal risicomanagement, communicatie en transparantie, verantwoord beleggen, kosten, uitvoering en uitbesteding, geschiktheid, diversiteit, integer handelen en beloningsbeleid.

Een pensioenfonds past de normen van de Code toe of zet in het jaarverslag gemotiveerd uiteen waarom een norm niet (volledig) is toegepast. SOP heeft de lijst met 83 normen bestudeerd en heeft vastgesteld dat veruit de meeste normen uit de Code worden nageleefd. Een aantal normen heeft tot aanvullende actie van het bestuur geleid. Zo heeft het bestuur het transparantiedocument, een document missie-visie-strategie, een klokkenluidersregeling en een noodprocedure opgesteld.

In bepaalde gevallen wijkt SOP af van de normen uit de Code. Dat wordt in het onderstaande per norm nader toegelicht.

Norm 23 en 24: Integraal risicomanagement

Binnen het bestuur is er voldoende mate van risicobewustzijn. Het bestuur zal naar verwachting in de loop van 2015 de mogelijkheden onderzoeken tot de invoering van een Integraal Risicomanagementproces.

Norm 39: Het bestuur beoordeelt ten minste eenmaal per vier jaar het functioneren van de accountant en de actuaris. De uitkomsten van deze beoordeling bespreekt het bestuur met de accountant of actuaris. Ook stelt het bestuur het intern toezicht en het VO van de uitkomsten op de hoogte.

Het Bestuur heeft vastgesteld dat deze beoordeling onderdeel zal uitmaken van de notulen en van de actiepuntenlijst (de jaarcyclus in de decembervergadering). De procedure "zelfevaluatie" zal hier onder meer op worden aangepast.

Norm 43 en 44: Bestuur zorgt ervoor dat allen die financieel afhankelijk zijn van het fonds kunnen rapporteren.

Bestuur informeert degenen die financieel afhankelijk zijn van het fonds hoe zij kunnen rapporteren.

Het bestuur heeft in het boekjaar een klokkenluidersregeling opgesteld, waarin is vastgelegd dat men zonder gevaar voor zijn/haar positie kan rapporteren over onregelmatigheden binnen het fonds van algemene, operationele en financiële aard.

Norm 47: Het bestuur, het VO en de raad van toezicht leggen bij een vacature de eisen voor de vacante functie vast.

Voor het VO wordt geen specifieke profielschets/competentievisie opgesteld na advies van het VO. De motivering hiervoor is dat anders het VO als een ballotagecommissie zou moeten dienen om geschiktheid te toetsen van kandidaten die zich hebben aangemeld voor een vacature. Het bestuur heeft vastgesteld dat, mocht het bestuur van oordeel zijn dat de (gekozen) kandidaat niet aan de competentievereisten voldoet, er een opleidingstraject zal worden gestart om te zorgen dat de kandidaat aan het functieprofiel voldoet.

Norm 77 en 79: Het pensioenfonds voert een beheerst en duurzaam beloningsbeleid. Bestuur is terughoudend als het gaat om prestatiegerelateerde beloningen.

Het fonds heeft geen mensen in dienst. Er zijn geen risico's voor de werkzaamheden die voor het fonds worden verricht.

Pensioenstelsel

AOW-leeftijd in stappen omhoog

De AOW-leeftijd gaat sinds 1 januari 2012 in stappen omhoog naar 67 jaar. Een versnelling van de verhoging van de AOW-leeftijd tot 67 jaar in 2021 is onderdeel van het Regeerakkoord van oktober 2012. In november 2014 is het wetsvoorstel voor versnelde verhoging van de AOW-leeftijd bij de Tweede Kamer ingediend.

Verhoging pensioenrichtleeftijd van 65 jaar naar 67 jaar

Per 1 januari 2014 is de pensioenrichtleeftijd verhoogd naar 67 jaar. Daarna is de pensioenrichtleeftijd gekoppeld aan de levensverwachting. Een verdere verhoging gaat met stappen van één jaar. De komende jaren ligt de fiscale pensioenrichtleeftijd daarmee hoger dan de AOW-leeftijd.

Opbouwpercentage omlaag

Op 1 januari 2014 gingen de maximale opbouwpercentages met 0,1% omlaag. De opbouwpercentages gingen met ingang van 1 januari 2015 nog verder omlaag. Voor 2015 geldt voor middelloonregelingen een maximaal opbouwpercentage van 1,875% en voor eindloonregelingen en 1,657%.

Maximum pensioengevend salaris

De bovengrens tot waar pensioenopbouw fiscaal wordt ondersteund is gelijk aan € 100.000. Voor deelnemers met een inkomen boven de € 100.000 is er een mogelijkheid geïntroduceerd voor een zogenaamde netto-pensioenregeling. De pensioenopbouw boven de € 100.000 is niet via de zogenaamde omkeerregeling fiscaal gefacilieerd. Voorwaarde is dat deelnemers vrijwillig kunnen deelnemen. Het geld in de voorziening voor de netto-regeling mag niet mengen met de voorziening voor de regeling van het fonds waarvoor de omkeerregeling geldt. Al met al is het voor pensioenfondsen als gevolg van de fiscale hygiëne pas verantwoord om een netto-regeling aan te bieden als er naar verwachting een relatief grote groep deelnemers is die er gebruik van maakt.

Via SOP vindt boven de € 100.000 geen pensioenopbouw meer plaats. Voor deelnemers die meer dan € 100.000 verdienen (het betreft een zeer klein deel van de populatie bij de werkgevers) komt er geen compensatieregeling. De werkgevers zullen met deze werknemers over de eventuele compensatie individuele afspraken maken.

Nieuw FTK met ingang van 1 januari 2015 van kracht

Bescherming nominale pensioen uitgangspunt

Het nieuwe financieel toetsingskader (nFTK) voor pensioenfondsen is per 1 januari 2015 van kracht. Het nFTK is bedoeld om nominale pensioenen te beschermen. De "beleidsdekkingsgraad" is de belangrijkste maatstaf voor de financiële gezondheid van een pensioenfonds. De beleidsdekkingsgraad is de twaalfmaandsgemiddelde dekkingsgraad. Als de beleidsdekkingsgraad op kwartaalbasis lager is dan de vereiste dekkingsgraad, dan moet het fonds een herstelplan maken. De eisen aan het vereist eigen vermogen zijn strenger, omdat fondsen met de vorige financiële eisen de wettelijke zekerheidsmaat niet meer haalden. Daarom moeten veel pensioenfondsen direct bij ingang van het nFTK een herstelplan maken. Ook de regels voor indexatie zijn strenger dan in het vorige financieel toetsingskader. In combinatie met de financiële positie van veel fondsen, maakt het nFTK de kans zeer klein dat pensioenfondsen de komende jaren volledig kunnen indexeren.

Fondsen mogen eenmalig het strategisch beleggingsbeleid in lijn brengen met de actuele situatie, de ambities en risicohouding van het pensioenfonds. Het gaat dan om fondsen die wel een reservetekort, maar geen dekkingstekort hebben. Bij het nFTK hoort een haalbaarheidstoets. Deze toets geeft inzicht in de gevolgen van de financiële opzet van de pensioenregeling en de daarbij gekozen risicohouding.

Sturen op nominaal, maar ook reëel rapporteren

Het pensioenfonds moet jaarlijks aan de toezichthouder De Nederlandsche Bank (DNB) rapporteren wat de stand van de reële dekkingsgraad is. DNB kan dan toetsen in hoeverre de reële ambities haalbaar zijn. En het pensioenfonds moet de reële dekkingsgraad ook in het jaarverslag rapporteren.

SOP zal onderzoek laten doen naar de effecten van het nFTK op haar situatie. Het fonds zal in de loop van 2015 aan de slag gaan met de nieuwe verplichtingen zoals het uitvoeren van een haalbaarheidstoets.

In 2015 nog door met oude UFR

De Ultimate Forward Rate (UFR) is een rente die gebruikt wordt omdat er geen adequate markttrentes zijn voor zeer lange looptijden. In Europa is er een akkoord over de manier waarop de UFR voor verzekeraars bepaald wordt. In februari 2015 wordt deze UFR waarschijnlijk voor het eerst gepubliceerd. De Eerste Kamer vroeg of fondsen vooralsnog de UFR van 2014 kunnen blijven gebruiken. DNB ging daar op verzoek van staatssecretaris Klijnsma mee akkoord. Vanaf 1 januari 2015 mag niet langer gebruik gemaakt worden van de driemaands middeling.

Europa

Financial Transaction Tax (FTT)

De Europese Commissie wil een financiële transactiebelasting (FTT) om de financiële sector te dwingen bij te dragen aan het herstel van de crisis. Nederland doet hier vooralsnog niet aan mee. Een groep van 11 landen heeft er voor gekozen om via de weg van "enhanced cooperation" de FTT in te voeren. Ze willen uiterlijk per 1 januari 2016 een FTT te hebben. Nederland heeft zich niet bij de groep van 11 aangesloten, omdat Nederland wil dat pensioenfondsen vrijgesteld zijn van de FTT. Verder vindt Nederland het belangrijk dat er geen disproportionele samenloop is met de huidige bankbelasting en dat de inkomsten terugvloeien naar de lidstaten.

IORP richtlijn

Op 4 december stuurde staatssecretaris Klijnsma een brief aan de Tweede Kamer over de nieuwe Europese pensioenrichtlijn (IORP-richtlijn). Doel van deze richtlijn is te komen tot een Europese interne markt voor pensioenen. Het eerdere voorstel van de Europese Commissie van maart 2014 is grondig aangepast. Daardoor kan Nederland zijn eigen pensioenbeleid blijven bepalen. Ook de regels voor communicatie zijn nu globaler. Op 9 december gaf de Tweede Kamer het kabinet groen licht om in te stemmen met het gewijzigde voorstel. Op 10 december gingen de EU-lidstaten akkoord met het voorstel voor de herziening van de Europese richtlijn. De volgende stap is dat de richtlijn naar het Europees Parlement gaat.

Diverse onderwerpen

Toezichtthema's 2014 van DNB en AFM

Voor DNB was één van de belangrijkste toezichtthema's in 2014 de toekomstbestendigheid van de pensioensector. Zijn er signalen die duiden op een kwetsbaar bedrijfsmodel? Kunnen pensioenfondsen schokken opvangen? Het gaat dan met name om liquiditeit in periode van stress. DNB verwacht verder dat pensioenfondsen hun risico's kennen, begrijpen en beheersen. Belangrijke risico's voor pensioenfondsen zijn het renterisico en het marktrisico. Maar ook informatiebeveiliging en cybercrime zijn belangrijk. Fondsen moeten voldoen aan (inter-)nationale wet- en regelgeving zoals de Wet versterking bestuur pensioenfondsen en het nieuwe financieel toetsingskader (nFTK). Pensioenfondsen moeten een sterke reputatie hebben en het vertrouwen van de consument genieten. Verder let DNB voor de gehele financiële sector inclusief pensioenfondsen op manipulatie bij prijszetting in markten, gedrag en cultuur, belangenverstremgeling, transacties hoog risicolanden en nieuwe betaalmethoden.

Een speerpunt van zowel de AFM als van DNB was het ambitieniveau van pensioenfondsen. Veel pensioenfondsen hebben de ambitie van een nominaal pensioen en een voorwaardelijke indexatie. Kunnen de fondsen dat waarmaken? Daarbij kijkt de AFM vooral naar de communicatie over de ambitie en kijkt DNB naar de financiële opzet om deze ambitie waar te maken. De AFM onderzocht in 2014 de kwaliteit van de informatie die pensioenfondsen aan deelnemers verstrekken over de aanstaande pensioenuitkering. Ook onderzocht de AFM of pensioenfondsen al hun kosten rapporteren. Dat is nodig omdat er zonder een overzicht van de kosten ook geen inzicht mogelijk is.

Nieuwe Wet Pensioencommunicatie

Het kabinet wilde bij de start van het nFTK ook nieuwe regels voor pensioencommunicatie laten gelden. Het doel van de nieuwe regels voor communicatie is deelnemers meer inzicht te geven in hun pensioensituatie en om daarmee handelingsperspectief te bieden. De geplande ingangsdatum is verschoven naar 1 juli 2015.

Het wetsvoorstel biedt meer ruimte voor digitale communicatie. De informatie loopt via drie kanalen. Die bevatten elk informatie van andere aard. Ten eerste komt er het Pensioen 1-2-3. Het Pensioen 1-2-3 bevat algemene informatie over de pensioenregeling (in drie lagen). Ten tweede is er het UPO dat persoonlijke informatie bevat over het bij één pensioenuitvoerder opgebouwde pensioen. Op het UPO kan ook het te bereiken pensioen staan. Tot slot is er het pensioenregister. Het pensioenregister geeft een totaaloverzicht van het te bereiken pensioen, zowel AOW als aanvullend pensioen. Het register rekent met een optimistisch, neutraal en een pessimistisch economisch scenario. Voor toekomstige pensioengerechtigden verandert dat zij straks informatie krijgen die specifiek in het kader van de pensioeningang van belang is. Pensioengerechtigden krijgen later toegang tot het pensioenregister. Nog open staat hoe de inhoudelijke afbakening is tussen fonds en pensioenregister.

Nieuw type pensioenfonds APF

In het palet aan pensioenuitvoerders komt er een nieuw type pensioenfonds bij: het algemeen pensioenfonds (APF). Op 19 december diende staatssecretaris Klijnsma van Sociale Zaken en Werkgelegenheid een wetsvoorstel hiervoor in. Het APF is bedoeld om de samenvoeging van pensioenfondsden gemakkelijker te maken. Anders dan bestaande pensioenfondsden is het APF niet beperkt tot gebruik door een of meer specifieke doelgroepen. Kleine pensioenfondsden die niet zelfstandig verder willen of kunnen, krijgen met het APF een alternatief voor de route naar een verzekeraar. Voor wat grotere ondernemingspensioenfondsden biedt het APF expansiemogelijkheden. Een APF mag ook verplichtgestelde beroepspensioenregelingen uitvoeren. Maar een APF mag niet de regeling uitvoeren van verplicht gestelde bedrijfstakpensioenfondsden. Het is mogelijk om een pensioenfonds om te vormen tot APF en om een nieuw (leeg) APF op te richten.

BTW-koepelvrijstelling vervalt

In juli besloot staatssecretaris Wiebes van Financiën om de btw-koepelvrijstelling voor pensioenadministratie per 1 januari 2015 af te schaffen. In de toelichting bij het besluit gaf hij aan welke werkzaamheden niet meer onder de btw-koepelvrijstelling vallen. Op 13 maart 2014 stelde het Hof van Justitie van de Europese Unie in het ATP-arrest vast dat pensioenuitvoering voor pensioenfondsden met een DC-regeling onder voorwaarden is vrijgesteld van btw. De Tweede Kamer vroeg om een analyse ten aanzien van de gevolgen van dit arrest. Volgens dat arrest zou de btw-vrijstelling gelden als het beleggingsrisico bij de deelnemer ligt. Wiebes interpreteert het ATP-arrest echter heel nauw. Defined benefit en collectieve beschikbare premierregelingen vallen volgens hem niet onder de vrijstelling. Uit een uitspraak van het Hof Den Haag van 9 december 2014 blijkt dat de rechter ook vindt dat defined benefitregelingen niet onder de btw-vrijstelling vallen.

Waardeoverdracht

Het kabinet wil een fundamentele discussie over waardeoverdracht voeren. Bij de uitvoering van waardeoverdracht doen zich namelijk problemen voor. Meest opvallend daarvan zijn de problemen die er zijn als werkgevers met verzekerde regelingen bij waardeoverdracht geld moeten bijbetalen. Staatssecretaris Klijnsma heeft in 2014 echter geen nieuwe opzet voor het systeem van waardeoverdracht voorgesteld. Wel is er door de Tweede Kamer geregeld dat de termijn van 6 maanden vervalt waarbinnen een opgave voor waardeoverdracht moet worden aangevraagd.

PENSIOENPARAGRAAF

Karakterisering van de pensioenregeling overeenkomstig artikel 10 PW: een geïndexeerde middelloonregeling, gecombineerd met een beschikbare premieregeling.

De basis van de regeling, tot een vast jaarinkomen van € 49.503,- maximum premiegrondslag, wordt gevormd door de geïndexeerde middelloonregeling. Daarnaast is er een individuele beschikbare premieregeling voor werknemers met een vast jaarsalaris van meer dan € 49.503,- (per 1 januari 2014).

Kenmerken middelloonregeling

De kenmerken van de regeling zijn als volgt:

Pensioensysteem	Geïndexeerde opbouwregeling
Pensioenleeftijd	67
Maximum pensioengevend salaris	€ 49.503,-
Franchise (sinds 2010)	€ 14.866,-
Maximum pensioengrondslag	€ 34.637,- (Pensioengevend salaris-/franchise)
Opbouwpercentage	2%
Nabestaandenpensioen	Risicobasis
Bijdrage werknemer	6,5%

Wat biedt de pensioenregeling?

- | Het nabestaandenpensioen is tijdens de actieve deelneming volledig op risicobasis verzekerd;
- | Bij arbeidsongeschiktheid wordt de pensioenopbouw naar rato van het arbeidsongeschiktheidspercentage gecontinueerd. De financiering van de opbouw is dan voor rekening van het fonds;
- | Op de pensioenrichtleeftijd respectievelijk bij beëindiging van de deelneming hebben de deelnemers de mogelijkheid om een deel van het ouderdompensioen om te zetten in nabestaandenpensioen;
- | De ingang van het ouderdompensioen kan hoogstens 5 jaar worden vervroegd ten opzichte van de pensioenrichtleeftijd, waarbij het ouderdompensioen op actuarieel neutrale wijze wordt omgerekend naar de gewijzigde ingangsdatum.

Toeslagbeleid

Ieder jaar bekijkt het bestuur of de pensioenrechten, de pensioenaanspraken en de bij Nationale Nederlanden verzekerde rechten verhoogd kunnen worden met een toeslag. Dit is een voorwaardelijke indexatie, op basis van een door het bestuur te bepalen percentage. Hierbij wordt als uitgangspunt de door het CBS bepaalde CPI alle huishoudens afgeleid over de laatste periode oktober - oktober genomen. De toeslagverlening wordt uit beleggingsrendement gefinancierd. Er is geen zekerheid. Er wordt geen geld gereserveerd om het pensioen in de toekomst te verhogen. De toeslag is afhankelijk van de nominale marktwaarde dekkingsgraad en het vereist eigen vermogen (VEV) van het fonds.

Als uitgangspunten in 2014 dienden:

- | indien de dekkingsgraad lager is dan 100% + minimaal vereist eigen vermogen (MVEV) wordt geen toeslag verleend;
- | indien de dekkingsgraad hoger is dan minimaal vereist eigen vermogen en lager dan 100% + VEV dan wordt een gedeeltelijke toeslag verleend (lineaire methodiek);
- | indien de dekkingsgraad hoger is dan 100%+ VEV wordt volledig geïndexeerd en worden eventuele achterstanden ingehaald.
- | Indien de dekkingsgraad hoger is dan 140% + VEV wordt de indexatie verhoogd met een omvang gelijk aan 25% van de premiekorting tot een maximum van 1% van de rechten per jaar.

BELEGGINGEN

Economie

Het jaar 2014 werd gekenmerkt door een zwak en ongelijkmatig herstel van de wereldeconomie. De VS hield de vaart erin en bleef goed overeind, ondanks het afnemende groeitempo elders. Hoewel 2014 het jaar had moeten worden van een geleidelijk maar overtuigend herstel, stelde de groei teleur. De economische groei bleef voor de wereldeconomie op 2,4% steken, waar 3% algemeen verwacht werd.

De eurozone slaagde er niet in te overtuigen. Door geopolitieke onrust werden de kernlanden in het eerste halfjaar geconfronteerd met een afname in het producenten- en consumentenvertrouwen. Door de omstrede annexatie van de Krim door Rusland en het daaropvolgende conflict in Oekraïne is de relatie met het Westen behoorlijk bekoeld en is de onzekerheid toegenomen. De regeringen van de eurozone vorderden maar moeizaam met hun structurele hervormingen en kozen in plaats daarvan voor groeivertragende bezuinigingen. Hoewel er nauwelijks sprake was van hervormingen aan de aanbodzijde van de economie, slaagde de periferie er toch in de concurrentiekracht flink te verbeteren. Vooral Spanje en Ierland maakten een inhaalslag. Mede door de meer gelijkwaardige concurrentie tussen de landen van de eurozone is het systeemrisico in de eurozone in de loop van 2014 afgenomen.

In Japan was het effect op de economie van de btw-verhoging in april 2014 groter dan algemeen werd verwacht. De Japanse economie slaagde er echter niet in zich in het derde kwartaal verder te herpakken. De Japanse premier Abe bevestigde nogmaals zijn mandaat door in december ruimschoots de tussentijdse verkiezingen te winnen en zal het economische hervormingsprogramma 'Abenomics' met nieuw elan voortzetten. Dit hervormingsprogramma leunt inmiddels wel eenzijdig op kwantitatieve verruiming door de Bank of Japan.

De Chinese economie verzwakte in 2014 vanwege een afname van de bbp-groei naar 7,3% in het derde kwartaal. De Chinese autoriteiten hebben extra stimuleringsmaatregelen doorgevoerd om een ongecontroleerde vertraging in oververhitte sectoren als vastgoed te voorkomen. Wij verwachten dat de Chinese economie gecontroleerd zal vertragen. De autoriteiten hebben immers meer dan genoeg buffers om de gevolgen van mogelijke faillissementen te voorkomen.

De hoofdrol in het macro-economische landschap werd niet gespeeld door centrale banken, zoals in de afgelopen jaren, maar door olie. De ontwikkelingen in de oliemarkt dwongen centrale banken per saldo tot monetaire verruiming. In de loop van het jaar daalde de prijs van olie met bijna 50% door een drastische verandering in marktdynamiek. Er ontstond een aanbodoverschot toen er vanuit de onconventionele olievelden in de Verenigde Staten meer toevoer naar de markt kwam. De vertragende wereldwijde macro-economische vraag bracht de oliemarkt in de loop van het jaar nog verder in onbalans. De OPEC, gewoonlijk de nivellerende producent op de oliemarkt, zag in november af van een productieverlaging. Hiermee was de markt op zichzelf aangewezen om het aanbodoverschot en het vraagtekort op elkaar af te stemmen. Het gevolg hiervan was dat de prijs van olie kelderde.

De prijsdaling in olie (en andere grondstoffen) versterkte de disinflatoire trend op de ontwikkelde markten, vooral in de eurozone. In december 2014 kreeg de eurozone voor het eerst sinds 2009 te maken met deflatie, hoewel de kerninflatie met 0,8% positief bleef. De ECB ondernam reeds in september preventieve actie door de beleidsrente te verlagen naar de nulgrens en een negatieve depositorente af te geven voor banken. Ook begon de centrale bank onder meer asset-backed securities te kopen om de dalende inflatie een halt toe te roepen en de inflatiedoelstelling van 'lager dan, maar dicht bij de 2%' te verdedigen.

In de VS beëindigde de Fed het kwantitatieve verruimingsbeleid en bereidde de markten voor op een verhoging van de rente in 2015.

Vooruitzichten voor de aandelenmarkten

2014 was wederom een sterk jaar voor de wereldwijde aandelenmarkten met een totaalrendement van 18,6% voor de MSCI World All Countries Index gemeten in euro's. Deze rendementsontwikkeling werd gedragen door ontwikkelde aandelenmarkten en een stijging van de US dollar ten opzichte van de euro. Opkomende markten bleven met een rendement van 11,4% in euro's achter bij de ontwikkelde markten. Net als in 2013 stegen de koersen harder dan de winstontwikkeling waardoor waarderingen, oftewel de koers/winstverhoudingen van aandelen, verder zijn opgelopen. De koersontwikkeling werd gedreven door optimisme over de economische groei in de VS, het ruime monetaire beleid in Japan en plannen voor de verruiming van het monetaire beleid in Europa. De beursontwikkelingen in de VS, Europa en Japan liepen uiteen. De VS was de sterkste markt, met een rendement van 13,7% in US dollars. Europa was zwak, met een rendement van 4,9% voor het eurogebied en 1% voor het Verenigd Koninkrijk. De beursstijging in Japan van 8,9% in Japanse yen lag tussen die van Europa en de VS in.

Aandelenkoersen bestaan uit twee delen: de winstontwikkeling en de koers/winstverhouding die beleggers bereid zijn voor die winstontwikkeling te betalen. Wij verwachten dat de winsten van het bedrijfsleven zullen blijven groeien, niet exorbitant, maar tussen de 5 en 10%. Japanse bedrijven zullen daarbij naar verwachting een koppositie innemen. De zwakke yen komt geheel tot uitdrukking in hogere winsten. Ook Europa heeft de rugwind van een zwakke euro, maar tegenwind uit Rusland. In de VS zullen een sterke groei en een lagere olieprijs een positieve invloed op de winstontwikkeling hebben. Amerikaanse consumenten hoeven minder te besteden aan energie en zo valt er geld vrij voor consumentenbestedingen. En dan het tweede deel: wat is de koers/winstverhouding die de belegger bereid is te betalen voor deze winstgroei in 2015 en de jaren erna? Hoe hoger de koers/winstverhouding, des te overtuigender zijn beleggers dat de optimistische winstverwachtingen ook gerealiseerd gaan worden. De waardering van aandelen zegt veel over het heersende sentiment. Maar sentiment heeft de eigenschap snel om te slaan, met name op hoogte- en dieptepunten. Aangezien we licht stijgende winsten en geen crisis verwachten, en er nog voldoende scepsis en pessimisme onder beleggers is te horen, is een daling van de koers/winstverhouding niet waarschijnlijk.

De koers/winstverhouding kan ook dalen als er goede alternatieven voorhanden zijn. De spaarrente en de obligatierente zijn echter laag en om toch een hoger rendement te halen, lijken aandelen nu het enige alternatief. Dat argument - er is niets beters voorhanden - wordt met name gedreven door het monetaire beleid van centrale banken. Door de rente laag te houden en schuldpapier op te kopen is het rendement op schuldpapier zo laag dat veel beleggers geduwd worden richting risicovollere instrumenten, zoals aandelen. Bij een onveranderde koers/winstverhouding en hogere winsten verwachten we een stijging van de aandelenmarkten in 2015. Uiteraard zijn er ook alternatieve scenario's mogelijk die het vooruitzicht op positieve aandelenbeurzen flink in de war kunnen sturen. Stel bijvoorbeeld dat de grootste economieën ter wereld synchroon en onverwacht hard gaan groeien in 2015. Dit zou de rentestanden snel doen stijgen en flinke dalingen op zowel obligatie- als aandelenbeurzen kunnen veroorzaken. Of stel dat de groeivertraging in China harder en sneller komt dan we nu verwachten, dan zou dit een negatieve impuls voor alle bedrijven geven die de afgelopen jaren geprofiteerd hebben van de opkomende Chinese middenklasse.

Vooruitzichten obligatiemarkten

Wij verwachten dat obligaties ook volgend jaar in de greep zullen blijven van het beleid van centrale banken. De ECB heeft besloten over te gaan tot het massaal opkopen van staatsobligaties. In haar streven de balans van de bank weer fors te laten toenemen, lijkt dit een reëel en effectief middel. Voor de net opgestarte opkoopprogramma's voor gedekte obligaties ligt dit, gelet op de beperkte marktliquiditeit, problematischer. De geplande obligatieaankopen betekenen een nieuwe impuls voor staatsleningen uit de Europese periferie. Hoewel het renteverskil ten opzichte van Duitsland al hard is teruggelopen, verwachten wij in dit scenario verdere koersstijgingen van staatsleningen uit landen als Spanje en Italië.

Voor Duitse staatsleningen zijn de verwachtingen gematigd, zeker voor de korter lopende leningen waarvan de rente rond de nul ligt. Tegelijkertijd valt het maar te bezien of de lange rente gaat stijgen. De inflatie zal naar verwachting verder dalen tot rond de nul en een sterk groeiherstel is op korte termijn niet waarschijnlijk. Voortgaande schuldenreductie door overheden en private huishoudens matigt de economische activiteit. Bedrijven blijven terughoudend met investeringen. Wellicht dat de daling van de euro en de energieprijzen enig tegenwicht biedt.

Voor de VS zijn alle ogen gericht op de Fed. Nadat zij in oktober 2014 haar opkoopprogramma heeft beëindigd, is nu de grote vraag wanneer de officiële korte rente wordt verhoogd. Het economisch herstel vordert gestaag, wat zich ook vertaalt in een verder dalende werkloosheid. Tegelijkertijd is er geen sprake van oplopende inflatie. In tegendeel, als gevolg van de sterk gedaalde energieprijzen zal ook in de VS de prijsdruk afnemen. Ondanks de verkrapping op de arbeidsmarkt is van echte looninflatie voorlopig ook nog geen sprake. Niettemin kan een eerste rentestap de volatiliteit op de obligatiemarkt doen toenemen.

De vooruitzichten voor bedrijfsleningen zijn gemengd. Aan de ene kant verwachten wij dat het faillissementsrisico voor de meeste bedrijven uit het universum voorlopig laag zal blijven. In dat licht bezien, is de huidige risico-opslag op bedrijfsleningen vergeleken met die op staatsleningen redelijk te noemen. Aan de andere kant is het mogelijk dat de vraag/aanbod verhoudingen zullen verslechteren. Vooral als de Amerikaanse centrale bank de rente zou verhogen. Dit speelt met name voor die segmenten van de 'credit-markt' die worden gedomineerd door Amerikaanse emittenten, zoals de markt voor hoogrenderende schuldtitels. Wij hebben mede daarom een voorkeur voor achtergestelde bankleningen, een marktsegment dat nagenoeg geheel bestaat uit Europese emittenten. Mits voldoende aandacht voor de individuele titelselectie biedt deze klasse een aantrekkelijke risicopremie ten opzichte van niet-achtergestelde bankleningen.

Van schuld uit opkomende markten is de glans er het afgelopen jaar wel wat vanaf gegaan, omdat de rendementen achterbleven. Dalende grondstoffenprijzen, achterblijvende hervormingen en verslechterende economische vooruitzichten deden de beleggingscategorie geen goed. Vooruitkijkend verwachten wij geen snelle draai: de hiervóór genoemde uitdagingen zijn nog steeds actueel. Naar de toekomst toe zal het steeds belangrijker worden om land-specifieke keuzes te maken. Op die manier kan gericht geprofiteerd worden van de hogere rentes die de meeste landen uit het universum bieden.

Beleggingsbeleid in 2014

De hoofddoelstelling van het beleggingsbeleid is de beleggingen zo in te richten dat op lange termijn aan de verplichtingen kan worden voldaan. Hierbij wordt getracht een maximaal beleggingsrendement te genereren bij een acceptabel niveau van het beleggings- en balansrisico.

Het strategisch beleggingsbeleid wordt door het bestuur vastgesteld aan de hand van een periodiek uit te voeren ALM studie en de actuele financiële positie van het fonds. Met de ALM studie worden de risico's die het pensioen loopt ten aanzien van de pensioenregeling, het indexatiebeleid, het premiebeleid en het beleggingsbeleid geanalyseerd.

Begin 2011 is de laatste ALM studie uitgevoerd. Op basis daarvan is besloten om de verdeling tussen aandelen (30%) en vastrentende waarden (70%) te handhaven, maar wel meer spreiding aan te brengen binnen beide categorieën. Binnen aandelen wordt 25% van het vermogen belegd in de ontwikkelde markten en 5% in de opkomende markten. Binnen de vastrentende waarden wordt 60% van het vermogen belegd in euro staatsobligaties en 10% in bedrijfsobligaties. Het beleggingsbeleid biedt eveneens de ruimte om tijdelijk liquiditeiten aan te houden. De strategische asset allocatie is daarmee als volgt:

<u>Beleggingscategorie</u>	<u>Normweging</u>
Aandelen ontwikkelde markten	25%
Aandelen opkomende markten	5%
Staatsobligaties euro	60%
Bedrijfsobligaties euro	10%
Liquiditeiten	0%

Op de hoofdcategorieën Aandelen en Vastrentend mag maximaal 10% worden van de normweging worden afgeweken. Van deze bandbreedte wordt maar beperkt gebruik gemaakt. In het afgelopen jaar zijn de afwijkingen tussen de feitelijke wegingen en de normwegingen verder teruggebracht door nieuwe premie conform de normweging te beleggen.

Op basis van de laatste ALM studie in 2011 is ook besloten om de duratie van de vastrentende beleggingen geleidelijk te verhogen van 14 naar 18. Vanwege de lage rente is deze voorgenomen duratieverlenging nog niet geïmplementeerd.

Het valutarisico in de aandelen beleggingen wordt niet afgedekt.

Ontwikkelingen SOP in 2014

In september 2014 is er een switch gemaakt vanuit het LDI 40 fonds naar het Robeco EUR Core Government Bond 40 fonds. Aanleiding was het leeglopen van het fonds (naast SOP nog 1 andere investeerder). Het nieuwe fonds heeft een meer core karakter (geen Zuid-Europese staatsobligaties), maar heeft verder dezelfde kenmerken als het oude fonds. De omzetting naar het nieuwe fonds heeft qua kosten gunstig uitgepakt voor SOP. Bij de intern beheerde obligatieportefeuille zijn in 2014 - naast de allocatie naar Nederlandse staatsleningen - ook Franse en Duitse staatsleningen aangekocht vanuit de nieuwe premiegelden in het 4e kwartaal. Om een betere landenspreiding te bewerkstelligen is besloten nieuwe premies voorlopig in Duitse en Franse staatsleningen te beleggen. Het concentratierisico naar Nederlandse staatsleningen wordt hierdoor beperkt.

Het bestuur heeft in 2014 de allocatie naar het Robeco aandelenfonds geëvalueerd. Het bestuur is van mening dat de mate van actief beheer in dit fonds erg hoog is en wil alternatieven nader beoordelen. In 2014 is hier een start mee gemaakt. In 2015 zal de allocatie naar de verschillende fondsen binnen de aandelenportefeuille verder uitgewerkt worden.

Eind 2014 is gestart met een nieuwe ALM-studie, waarbij het beleid voor de renteafdekking nader onderzocht wordt. De ALM-studie wordt in 2015 afgerond.

Marktontwikkelingen in 2014

De verdere daling van de rente is een belangrijke ontwikkeling geweest in 2014. Dit heeft geleid tot het hoge rendement op de obligatieportefeuille van SOP. De 10-jaars rente voor Nederlandse staatsleningen (een significant onderdeel van de beleggingen van SOP) stond begin 2014 nog op 2,2% maar daalde gedurende het jaar tot een niveau van 0,7% per eind december. Ook rentes in andere Europese AAA landen zijn gedaald in 2014. De inflatie in de eurozone is op een historisch laag niveau. De kredietopslag voor bedrijfsobligaties is verder gedaald in 2014 waardoor ook de categorie bedrijfsobligaties een relatief hoog rendement laat zien.

De lage renteniveaus waren een ondersteuning voor aandelenmarkten door de zoektocht naar rendement van beleggers. Aandelen lieten dan ook een goed rendement zien in 2014, alhoewel dit achterbleef bij het rendement op staatsobligaties. Het rendement op aandelen uit opkomende landen bleef achter bij het rendement op aandelen uit ontwikkelde landen. De onrust rondom Rusland en de situatie in Oekraïne, de dalende olieprijs en groeivertraging in China droegen hieraan bij. Amerikaanse aandelen lieten een goed rendement zien door de verbeterde economische vooruitzichten en dalende werkloosheidscijfers. De FED heeft eind 2014 het quantitative ease programma beëindigd. De Europese en Japanse aandelen bleven achter bij Amerikaanse aandelen maar lieten ook een positief rendement zien. Daarnaast heeft het feit dat de euro gedaald is ten opzichte van de grotere valuta's (Amerikaanse Dollar, het Britse Pond en de Japanse Yen) een positieve bijdrage gehad aan het rendement op het Robeco aandelenfonds omdat het valutarisico niet wordt afgedekt.

Rendement 2014

In 2014 is er een netto rendement van 24,1% behaald. Hieronder is het netto rendement per beleggingscategorie opgenomen:

		Rendement	Benchmark
• Aandelen:		17,6%	18,9%
	- <i>Aandelen ontwikkelde landen</i>	18,9%	20,1%
	- <i>Aandelen opkomende landen</i>	9,7%	11,4%
• Vastrentende waarden:		27,3%	27,8%
	- <i>Bedrijfsobligaties</i>	8,3%	8,8%
	- <i>Staatsobligaties</i>	30,9%	31,3%

FINANCIËLE PARAGRAAF

De actuaaris concludeert in zijn rapport, dat het op basis van het FTK gedefinieerd Minimum Vereist (Eigen) Vermogen voor nominale pensioenaanspraken per 31 december 2014 aanwezig was. Het Vereist (Eigen) Vermogen was per 31 december 2014 niet aanwezig. Aangezien de aanwezige dekkinggraad lager is dan de vereiste dekkinggraad is er sprake van een reservetekort.

Dekkinggraad

	31-12-2014	31-12-2013	31-12-2012	31-12-2011	31-12-2010
	%	%	%	%	%
Aanwezige dekkinggraad	118,7	123,1	112,8	99,9	108,3
Vereiste dekkinggraad	123,4	125,5	123,6	122,9	124,2

Actuariële analyse van het resultaat

De samenstelling van het resultaat over 2014 en 2013 blijken uit het volgende overzicht:

	2014	2013
Wijziging rentetermijnstructuur	-8.460	1.380
Resultaat op intrest/beleggingen	7.720	396
Resultaat op premie	972	1.179
Resultaat op waardeoverdrachten	-34	-53
Resultaat op uitkeringen	13	-
Resultaat op overige kanssystemen	176	224
Toeslagverlening	-136	-235
Incidentele mutaties	506	-
Resultaat	757	2.891

Onder incidentele mutaties zijn de mutaties in de voorziening opgenomen als gevolg van de wijziging regeling per 1 januari 2014 (positief 30), de wijziging methodiek IBNR (negatief 23), de overgang naar de AG Prognosetafel (positief 79) en de toepassing van een nieuwe ervaringssterfte (negatief 592).

De kostendekkende, gedempte en feitelijke premie volgens artikel 128 van de Pensioenwet zijn als volgt:
Deze premie is exclusief de premiebijdragen risico deelnemers ad 811 (2013 678).

	2014	2013
Kostendekkende premie	3.313	3.599
Gedempte premie	3.539	3.547
Feitelijke premie	3.934	4.372

RISICOPARAGRAAF

Risico en beheersing/beleid

Het bestuur heeft zijn beleid verwoord in de ABTN. Algemene leidraad voor het uitvoeren van zijn beheertaken is risicobewust operationeel management. Onderstaand treft u de risico's aan die het bestuur met prioriteit heeft gevolgd.

- | Beleggingsrisico's
- | Operationele risico's
- | Actuariële risico's
- | Renterisico

Beleggingsrisico's

In het beleggingsbeleid is sprake van een spreiding over de verschillende beleggingsfondsen en niet in individuele aandelen. Dit resulteert er in dat de gehele portefeuille een lager risico heeft. Voor de beleggingen in aandelen is het fonds Robeco geselecteerd.

De belangrijkste beleggingsrisico's zijn het markt-, prijs-, valuta- en kredietrisico.

Operationele risico's

Operationeel risico is het risico van een onjuiste afwikkeling van transacties, fouten in de verwerking van gegevens, het verloren gaan van informatie, fraude en dergelijke. Dergelijke risico's worden door het fonds beheerst door het stellen van hoge kwaliteitseisen aan de organisaties die bij de uitvoering betrokken zijn op gebieden zoals interne organisatie, procedures, processen en controles, kwaliteit geautomatiseerde systemen, enzovoorts. Deze kwaliteitseisen worden periodiek getoetst door het bestuur.

Actuariële risico's

Het fonds maakt gebruik van de zogenaamde prognosetafels van het AG. In deze tafels is de sterftetrend verdisconteerd. Door toepassing van deze prognosetafels is het langlevensrisico voor het fonds sterk gereduceerd. Overige relevante actuariële risico's zijn het overlijdens- en het arbeidsongeschiktheidsrisico van de deelnemers. Het overlijdensrisico (oftewel het risico van kortleven) is begrensd door de risicokapitalen van partnerpensioenen op stop-loss basis te herverzekeren. Het arbeidsongeschiktheidsrisico is door het fonds herverzekerd.

Renterisico

Het fonds is gevoelig voor wijzigingen in de marktrente omdat de duration van de beleggingen en de verplichtingen niet gelijk zijn. Bij de bepaling van het beleggingsbeleid weegt het bestuur zorgvuldig de voordelen (meer zekerheid) en nadelen (minder rendement bij een stijging van de rente) van meer of minder duration matching af ten opzichte van alternatieve strategieën.

De feitelijke risicobeheersing wordt in detail beschreven in de Jaarrekening, onder "Risicobeheer en derivaten".

VERWACHT EN GEPLAND VOOR 2015

Nieuw FTK

In december 2014 is de wetgeving inzake het nFTK tot stand gekomen. Op 16 januari 2015 heeft het fonds van DNB een brief ontvangen met betrekking tot de implementatie van het nFTK. In de brief wordt in hoofdlijnen aangegeven wat de pensioenfondsen in 2015 moeten doen om te voldoen aan de wijzigingen ten aanzien van het nFTK. Ook het fonds zal nagaan welke acties zij dient te ondernemen. Voorzover nu bekend zal dat in ieder geval betekenen dat door het fonds een herstelplan en een haalbaarheidstoets zullen moeten worden opgesteld en worden ingediend bij DNB. Daarnaast zal het beleid van fonds in overeenstemming moeten worden gebracht met het nFTK. Dit nieuwe beleid zal ook worden opgenomen in de fondsdocumenten van fonds.

Uitvoering visitatie

Begin januari 2014 heeft een voortgangsgesprek plaatsgevonden tussen het bestuur en de visitatiecommissie. Het bestuur heeft in het boekjaar besloten om door te gaan met de huidige visitatiecommissie met daarin drie personen die de visitatie voor het fonds uitvoeren. Deze drie leden zijn door het bestuur voor drie jaar benoemd.

Eind 2014 is gestart met een nieuwe ALM-studie. Deze wordt naar verwachting 1e helft van Q1 2015 afgerond. Verder wil het bestuur in de 1e helft 2015 een aantal aanpassingen doen in het beleggingsbeleid van het fonds. Nadat de nieuwe ALM-studie is afgerond en de aanpassingen in het beleggingsbeleid zijn doorgevoerd wil het bestuur de visitatie pas laten uitvoeren. Daarom heeft het bestuur de uitvoering van de visitatie nu gepland op 5 juni 2015.

Nieuwe ALM-studie

Eind 2014 is een werkgroep ALM-studie ingericht. De eerste resultaten van de nieuwe ALM-studie zijn door de werkgroep die de studie uitvoert aan het bestuur gepresenteerd. Het eerste doel van de studie is inzicht krijgen in de gevolgen van het nieuwe beleidskader (nFTK) en eventuele aanpassingen doen in het beleid. Het tweede doel is het herijken van het beleggingsbeleid. In de aannames/uitgangspunten van de studie heeft de werkgroep naar de effecten van zowel het oude als het nieuwe FTK gekeken.

In april 2015 zal een tweede sessie met het bestuur worden gepland. Na de tweede sessie zullen de uitkomsten aan het bestuur worden voorgelegd. Vervolgens zullen de uitkomsten van de nieuwe ALM-studie in de eerste helft van 2015 verder worden uitgewerkt en opgenomen worden in het (beleggings-)beleid van het fonds.

Rotterdam, 24 juni 2015

Stichting ORTEC Pensioenfonds
Het bestuur

G.T. Timmer	Voorzitter
A.A. Hartog	Plv. secretaris
F. Heemskerk	Lid
C.M. Krijts	Secretaris
J.E.M. Scholing	Plv. voorzitter
W.A. Luijten	Lid

JAARREKENING

1 BALANS PER 31 DECEMBER
 (na bestemming saldo baten en lasten)
 (x € 1.000)

		2014	2013
		<hr/>	<hr/>
ACTIVA			
Beleggingen voor risico fonds	(1)	41.696	30.222
Beleggingen voor risico deelnemers	(2)	6.135	4.811
Herverzekeringsdeel technische voorzieningen	(3)	635	1.043
Vorderingen en overlopende activa	(4)	210	7
Liquide middelen	(5)	77	617
		<hr/>	<hr/>
		<u>48.753</u>	<u>36.700</u>
PASSIVA			
Stichtingskapitaal en reserves	(6)	6.691	5.934
Technische voorzieningen	(7)	35.804	25.687
Voorziening pensioenverplichtingen risico deelnemers	(8)	6.135	4.811
Overige schulden en overlopende passiva	(9)	123	268
		<hr/>	<hr/>
		<u>48.753</u>	<u>36.700</u>
(*) De nummering verwijst naar de toelichting			
Dekkingsgraad op basis van FTK (in%)			
Nominaal		118,7	123,1

STAAT VAN BATEN EN LASTEN

(x € 1.000)

		2014	2013
BATEN			
Premiebijdragen risico pensioenfonds (van werkgevers en werknemers)	(10)	3.949	4.372
Premiebijdragen voor risico deelnemers	(11)	811	678
Beleggingsresultaten risico pensioenfonds	(12)	7.821	487
Beleggingsresultaten risico deelnemers	(13)	539	341
		13.120	5.878
LASTEN			
Pensioenuitkeringen	(14)	156	148
Pensioenuitvoeringskosten	(15)	325	265
Mutatie technische voorzieningen	(16)		
Pensioenopbouw		2.322	2.623
Indexering en overige toeslagen		136	235
Rentetoevoeging		103	91
Onttrekking voor pensioenuitkeringen		-157	-169
Onttrekking voor pensioenuitvoeringskosten		58	68
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten		267	143
Wijziging marktrente		8.491	-1.388
Wijziging overige actuariële uitgangspunten		-958	-
Overige mutatie voorziening pensioenverplichtingen		-145	288
		10.117	1.891
Mutatie pensioenverplichtingen voor risico deelnemers	(17)	1.324	971
Mutatie herverzekeringsdeel technische voorzieningen	(18)	408	-446
Saldo overdrachten van rechten risico pensioenfonds	(19)	-233	-90
Saldo overdrachten van rechten risico deelnemers	(20)	26	48
Herverzekeringen	(21)	240	200
		12.363	2.987
Saldo van baten en lasten		757	2.891

Bestemming van het saldo van baten en lasten

Mutatie algemene reserve

757

2.891

3 KASSTROOMOVERZICHT

(x € 1.000)

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de directe methode.

	2014	2013
Kasstroom uit pensioenactiviteiten		
Ontvangen premiebijdragen risico fonds	3.949	4.366
Ontvangen premiebijdragen voor risico deelnemers	811	678
Ontvangen waardeoverdrachten risico pensioenfonds	13	310
Ontvangen waardeoverdrachten risico deelnemers	-26	-48
Betaalde pensioenuitkeringen	-157	-148
Herverzekeringen	-380	-200
Betaalde pensioenuitvoeringskosten	-312	-271
	<u>3.898</u>	<u>4.687</u>
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten		
Ontvangen inzake verkopen beleggingen	3.939	8.395
Betaald inzake aankopen beleggingen	-9.019	-14.302
Ontvangen directe beleggingsopbrengsten	644	512
Overige mutaties inzake beleggingen	84	993
Betaalde kosten van vermogensbeheer	-86	-79
	<u>-4.438</u>	<u>-4.481</u>
Mutatie liquide middelen	<u><u>-540</u></u>	<u><u>206</u></u>
Samenstelling geldmiddelen		
	2014	2013
Liquide middelen per 1 januari	617	411
Mutatie liquide middelen	-540	206
Liquide middelen per 31 december	<u><u>77</u></u>	<u><u>617</u></u>

4 ALGEMENE TOELICHTING JAARREKENING

Inleiding

Het doel van Stichting ORTEC Pensioenfonds, statutair gevestigd te Groningen, is het nu en in de toekomst verstrekken van uitkeringen aan gepensioneerden en nabestaanden ter zake van ouderdom en overlijden; tevens verstrekt het fonds uitkeringen aan arbeidsongeschikte deelnemers. Deze doelstelling is nader uitgewerkt in onder andere de statuten, het pensioenreglement, de uitvoeringsovereenkomst en de Actuariële en Bedrijfstechnische Nota van Stichting ORTEC Pensioenfonds.

Overeenstemmingsverklaring

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen zoals deze zijn opgenomen in Titel 9, Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek en met inachtneming van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving. Het bestuur heeft op 24 juni 2015 de jaarrekening opgemaakt.

Alle bedragen zijn vermeld in duizenden euro's, tenzij anders vermeld.

Schattingswijzigingen

De actuariële grondslagen en/of methoden worden periodiek beoordeeld en mogelijk herzien ten behoeve van de berekening van de actuele waarde van de pensioenverplichtingen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van interne en externe actuariële deskundigheid.

Dit betreft onder meer de vergelijking van veronderstellingen ten aanzien sterfte, langlevens, arbeidsongeschiktheid met werkelijke waarnemingen voor zowel de gehele bevolking als specifiek voor de populatie van het fonds.

Vanaf 31 december 2014 is de grondslag voor overlevingskansen gebaseerd op de Prognosetafel AG2014 zoals gepubliceerd door het Koninklijk Actuarieel Genootschap (AG). Dit heeft geleid tot een verlaging van de technische voorziening van 78. De algemene sterftetekansen die volgen uit de tafel worden voor het fonds gecorrigeerd in verband met ervaringssterfte hebben een verhoging van 592 tot gevolg. Verder is de methodiek voor de bepaling van de IBNR gewijzigd. Dit heeft geleid tot een verhoging van de technische voorzieningen van 23. Het totaal van deze schattingswijzigingen heeft een verhogend effect op de technische voorziening van 537. Dit resultaat is via de staat van baten en lasten als "Wijziging actuariële uitgangspunten" in het verslagjaar verantwoord. Het effect op de dekkingsgraad is circa 1,5 procentpunt stijging van die dekkingsgraad.

ALGEMENE GRONDSLAGEN

Opname van een actief of een verplichting

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het fonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Verantwoording van baten en lasten

Baten worden in de staat van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder worden activa en verplichtingen niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde. Dit betekent dat transacties worden verwerkt op handelsdatum en niet op afwikkelingsdatum. Als gevolg hiervan kan sprake zijn van een post "nog af te wikkelen transacties". Deze post kan zowel een actief als een passief zijn.

Saldering van een actief en een verplichting

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd als nettobedrag in de balans opgenomen indien sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen en bovendien de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen. De met de gesaldeerd opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten worden eveneens gesaldeerd opgenomen.

Verwerking van waardeveranderingen van beleggingen

Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief transactiekosten, provisies, valutakoersverschillen e.d., worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen.

Vreemde valuta

Activa en verplichtingen in vreemde valuta worden omgerekend naar euro's tegen de koers per balansdatum. Deze waardering is onderdeel van de waardering tegen reële waarde. Baten en lasten voortvloeiende uit transacties in vreemde valuta's worden omgerekend tegen de koers per transactiedatum. Alle valutakoersverschillen zijn verwerkt in de staat van baten en lasten.

SPECIFIEKE GRONDSLAGEN

Beleggingen

Algemeen

De beleggingen worden gewaardeerd op reële waarde. Slechts indien de reële waarde van een belegging niet betrouwbaar kan worden vastgesteld vindt waardering plaats op basis van geamortiseerde kostprijs.

Participaties in beleggingsinstellingen, die gespecialiseerd zijn in een bepaald soort beleggingen worden gerubriceerd en gewaardeerd volgens de grondslagen van dat soort beleggingen.

Reële waarde

De beleggingen van het fonds worden gewaardeerd tegen de reële waarde per balansdatum. Voor de meerderheid van de financiële instrumenten van het fonds kan gebruik worden gemaakt van genoteerde marktprijzen. Bepaalde instrumenten, zoals participaties in beleggingsfondsen worden gewaardeerd door gebruik te maken van de intrinsieke waarde. Het is gebruikelijk en mogelijk om de reële waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen. Slechts indien de reële waarde van een beleggingen niet betrouwbaar kan worden vastgesteld, vindt waardering plaats op basis van geamortiseerde kostprijs.

Voor financiële instrumenten zoals beleggingsvorderingen en -schulden geldt dat de boekwaarde de reële waarde benadert als gevolg van het korte termijn karakter van de vorderingen en schulden. De boekwaarde van alle activa en de financiële verplichtingen op balansdatum benadert de reële waarde.

Aandelen

Beursgenoteerde aandelen en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen de reële waarde zijnde de per balansdatum geldende beurskoers.

Vastrentende waarden

Beursgenoteerde vastrentende waarden en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen reële waarde zijnde de per balansdatum geldende beurskoers, verhoogd met de lopende intrest.

Niet aan een beurs genoteerde fondsen zijn gewaardeerd tegen de actuele waarde op basis van de door de vermogensbeheerder van het fonds laatste afgegeven intrinsieke waarde.

Niet aan een beurs genoteerde fondsen zijn gewaardeerd op basis van de geschatte toekomstige nettokasstromen (rente en aflossingen) die uit de beleggingen zullen voortvloeien, contant gemaakt tegen de geldende marktrente en rekening houden met het risicoprofiel en de looptijd.

Overige beleggingen

Onder overige beleggingen worden opgenomen die beleggingen die niet als een van de hiervoor opgesomde beleggingen geïnclassificeerd kunnen worden. Tevens worden onder de overige beleggingen opgenomen nog af te wikkelen beleggingstransacties en liquide middelen die beheerd worden door de vermogensbeheerder.

De overige beleggingen worden gewaardeerd tegen marktwaarde.

Beleggingen voor rekening en risico deelnemers

Beleggingen voor rekening en risico deelnemers zijn middelen die aangehouden worden op rekeningen ten behoeve van deelnemers die zelf het beleggingsrisico dragen in het kader van de beschikbare premieregeling.

De grondslagen voor de waardering van de beleggingen voor risico deelnemers zijn gelijk aan die voor de beleggingen die voor rekening van het fonds worden aangehouden.

Herverzekeringen

Uitgaande herverzekeringspremies worden verantwoord in de periode waarop de herverzekering betrekking heeft.

Vorderingen uit herverzekeringscontracten op risicobasis worden verantwoord op het moment dat de verzekerde gebeurtenis zich voordoet. Bij de waardering worden de herverzekerde uitkeringen contant gemaakt tegen de rentetermijnstructuur, onder toepassing van de actuariële grondslagen van het pensioenfonds.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen worden opgenomen tegen de reële waarde van de tegenprestatie, gewoonlijk de nominale waarde. Een voorziening wordt getroffen op de vorderingen op grond van verwachte oninbaarheid.

Overige activa

Onder meer worden hieronder de liquide middelen opgenomen voor zover dit banktegoeden betreft welke onmiddellijk opeisbaar zijn. Liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Zij worden onderscheiden van tegoeden in verband met beleggingstransacties. Liquide middelen uit hoofde van beleggingstransacties worden gepresenteerd onder de beleggingen.

Stichtingskapitaal en reserves

Reserves worden bepaald door het bedrag dat resteert nadat alle actiefposten en posten van het vreemd vermogen, inclusief de voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds en overige technische voorzieningen, volgens de van toepassing zijnde waarderingsgrondslagen in de balans zijn opgenomen.

Technische voorzieningen

Voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds

De voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds wordt gewaardeerd op reële waarde. De reële waarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de beste inschatting van toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen.

De contante waarde is berekend op basis van navolgende actuariële grondslagen:

Rekenrente

De contante waarde wordt bepaald met gebruikmaking van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur. Dit betreft de rentetermijnstructuur op basis van een driemaandsgemiddelde met toepassing van de Ultimate Forward Rate. Het hanteren van de UFR houdt in dat voor ver in de toekomst liggende verplichtingen (20 jaar tot 60 jaar) een aangepaste rentecurve (ultimo 2014 hogere rente) wordt gehanteerd. Voor verplichtingen korter dan 20 jaar geldt de rentetermijnstructuur op basis van een driemaandsgemiddelde.

Overlevingstafels

Prognosetafels AG2014 (2013 : AG Prognosetafel 2012 -2062) waarbij de sterftetekansen zijn vermenigvuldigd met een leeftijdsafhankelijke factor die zijn gebaseerd op de ervaringssterfte van het fonds.

Partnerschap

Voor de berekening van het risico voor het nabestaandenpensioen wordt rekening gehouden met de werkelijke burgerlijke staat van de actieve deelnemers; voor premievrije en gepensioneerde deelnemers wordt, indien zij hebben gekozen voor nabestaandenpensioen, voor nabestaandenpensioen gereserveerd.

Leeftijdverschil man-vrouw

De man wordt verondersteld drie jaar ouder te zijn dan zijn vrouwelijke partner.

Invaliditeit

Voor de (gewezen) deelnemers die invalide zijn, wordt de contante waarde van de toekomstige premievrijgestelde pensioenopbouw gereserveerd.

Voorziening voor toekomstige uitvoeringskosten

Voor toekomstige uitvoeringskosten is de technische voorziening verhoogd met 3%.

Voorziening voor risico deelnemers

De waardering van de voorzieningen voor risico van deelnemers wordt bepaald door de waardering van de tegenover deze voorzieningen aangehouden beleggingen.

Overige schulden en overlopende passiva

Overige schulden en overlopende passiva worden bij de eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na de eerste verwerking worden schulden gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten).

GRONDSLAGEN VOOR DE RESULTAATBEPALING

Algemeen

Baten en lasten worden toegerekend aan het boekjaar waarop deze betrekking hebben. De in de staat van baten en lasten opgenomen posten zijn in belangrijke mate gerelateerd aan de in de balans gehanteerde waarderingsgrondslagen voor beleggingen en de voorzieningen pensioenverplichtingen. Zowel gerealiseerde als ongerealiseerde resultaten worden rechtstreeks verantwoord in het resultaat.

Premiebijdragen van werkgevers en werknemers

Onder premiebijdragen van werkgevers en werknemers wordt verstaan de aan hen in rekening gebrachte c.q. te brengen bedragen voor de in het verslagjaar verzekerde pensioenen. Premies zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Premiebijdragen risico deelnemers

Dit betreft ontvangen (vrijwillige spaar)bijdragen van deelnemers in het kader van de beschikbare-premieregeling. Premies zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Beleggingsresultaten

(In)directe beleggingsresultaten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder de indirecte beleggingsopbrengsten worden verstaan de gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen en valutaresultaten. In de jaarrekening wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als indirecte beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen. Aankoopkosten zijn verwerkt in de reële waarde van de beleggingen. Verkoopkosten worden verantwoord als onderdeel van de gerealiseerde herwaarderingen.

Directe beleggingsopbrengsten

Onder de directe beleggingsopbrengsten wordt in dit verband verstaan rentebaten en -lasten, dividenden, huuropbrengsten en soortgelijke opbrengsten.

Dividend wordt verantwoord op het moment van betaalbaarstelling.

Kosten van vermogensbeheer

Onder kosten van vermogensbeheer worden de externe en de daaraan toegerekende interne kosten verstaan.

Pensioenuitkeringen

De pensioenuitkeringen betreffen de aan deelnemers uitgekeerde bedragen inclusief afkopen. De pensioenuitkeringen zijn berekend op actuariële grondslagen en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

Pensioenuitvoeringskosten

De pensioenuitvoeringskosten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Saldo waardeoverdrachten risico pensioenfonds

De post saldo overdrachten van rechten bevat het saldo van bedragen uit hoofde van overgenomen dan wel overgedragen pensioenverplichtingen.

Premies herverzekering

De risico's, voortvloeiend uit weduwen-, wezen- en arbeidsongeschiktheidstoezeggingen zijn herverzekerd bij Zwitserleven te Amsterdam.

GRONDSLAGEN KASSTROOMOVERZICHT

Het kasstroomoverzicht is opgesteld overeenkomstig de directe methode. Alle ontvangsten en uitgaven worden hierbij als zodanig gepresenteerd. Er wordt onderscheid gemaakt tussen kasstromen uit pensioenuitvoeringsactiviteiten en beleggingsactiviteiten.

5 TOELICHTING OP DE BALANS

(x € 1.000)

1. Beleggingen voor risico fonds

Verloopoverzicht per beleggingscategorie

	Aandelen	Vastrentende waarden	Overige beleggingen	Totaal
Stand per 1 januari 2014	10.037	20.127	58	30.222
Aankopen	1.367	6.841	-	8.208
Verkopen	-	-3.913	-	-3.913
Overige mutaties	-108	9	15	-84
Waardemutaties	1.652	5.611	-	7.263
Stand per 31 december 2014	12.948	28.675	73	41.696

	Aandelen	Vastrentende waarden	Overige beleggingen	Totaal
Stand per 1 januari 2013	7.718	17.129	1.037	25.884
Aankopen	1.356	12.268	-	13.624
Verkopen	-	-8.347	-	-8.347
Overige mutaties	-85	71	-979	-993
Waardemutaties	1.048	-994	-	54
Stand per 31 december 2013	10.037	20.127	58	30.222

Reële waarde

De waardering van de beleggingen vindt plaats tegen reële waarde. Afgezien van de beleggingsvorderingen en -schulden zijn de beleggingen van het fonds gewaardeerd tegen reële waarde per balansdatum. Het is over het algemeen mogelijk en gebruikelijk om de reële waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen. De boekwaarde van alle activa en de financiële verplichtingen op balansdatum benadert de reële waarde.

Voor de meerderheid van de beleggingen van het fonds kan gebruik worden gemaakt van marktnoteringen. Echter, bepaalde beleggingen zijn gewaardeerd door middel van gebruikmaking van waarderingmodellen en -technieken, inclusief verwijzing naar de huidige reële waarde van vergelijkbare instrumenten.

Voor de meerderheid van de financiële instrumenten van het fonds kan gebruik worden gemaakt van marktnoteringen. Echter, bepaalde financiële instrumenten, zoals bijvoorbeeld derivaten zijn gewaardeerd door middel van gebruikmaking van waarderingmodellen en -technieken, inclusief verwijzing naar de huidige reële waarde van vergelijkbare instrumenten.

- Beleggingen met genoteerde marktprijzen worden verhandeld aan een effectenbeurs of betreffen liquide middelen. Hieronder vallen aandelen, obligaties, onderpanden en banktegoeden.
- De netto contante waarde methode wordt bepaald door de te ontvangen kasstromen contant te maken op basis van de geldende marktrente. In de waardering is rekening gehouden met het oninbaarheidsrisico.
- Intrinsieke waarde: de marktwaarde ontleent aan de meest recente rapportages van de fundmanagers en de fund-tofund managers. Voor fondsbeleggingen in vastgoed, private equity en infrastructuur wordt de waardering bepaald op basis van de laatst ontvangen fondsrapportages. Deze rapportages zijn door een accountant gecontroleerd maar de periode van deze rapportages loopt niet synchroon met het boekjaar van het pensioenfonds. Om deze onzekerheid te mitigeren wordt jaarlijks achteraf een aansluiting gemaakt.

Op basis van de Richtlijn 290 inzake de toelichting op gehanteerde waarderingsystematiek is onderstaande tabel opgenomen.

	Genoteerde marktprijzen	Contante waarde Berekening	Intrinsieke waarde	Totaal
Per 31 december 2014				
Aandelen	-	-	12.948	12.948
Vastrentende waarden	14.785	1.009	12.881	28.675
Totaal	14.785	1.009	25.829	41.623
Per 31 december 2013				
Aandelen	-	-	10.037	10.037
Vastrentende waarden	9.820	-90	10.397	20.127
Totaal	9.820	-90	20.434	30.164

Aandelen

De aandelen kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	31-12-2014	31-12-2013
Specificatie naar soort:		
Ontwikkelde markten	9.860	8.612
Opkomende markten	3.088	1.425
	12.948	10.037

Alle aandelen zijn beursgenoteerd.

Per 31 december 2014 zijn geen aandelen uitgeleend.

Vastrentende waarden

Specificatie vastrentende waarden naar soort:

Obligatiebeleggingfondsen	28.675	20.127
---------------------------	--------	--------

Per 31 december 2014 zijn geen obligaties uitgeleend.

Overige beleggingen

Liquide middelen	7	5
Beleggingsdebiteuren	66	53
	73	58

2. Beleggingen voor risico deelnemers

	2014	2013
Stand per 1 januari	4.811	3.840
Premie en stortingen	811	678
Uitkeringen en onttrekkingen	-26	-48
Beleggingsresultaten risico deelnemers	539	341
Stand per 31 december	<u>6.135</u>	<u>4.811</u>

De beleggingen voor risico deelnemer kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	31-12-2014	31-12-2013
Aandelen	3.053	2.517
Vastrentende waarden	2.945	2.236
Liquide middelen	137	58
	<u>6.135</u>	<u>4.811</u>

3. Herverzekeringsdeel technische voorzieningen

	2014	2013
Verloopoverzicht herverzekeringsdeel technische voorzieningen		
Stand per 1 januari	1.043	597
Wijziging marktrente / grondslagen	27	-
Toevoegingen	366	812
Onttrekkingen	-824	-328
Overige wijzigingen	23	-38
Stand per 31 december	<u>635</u>	<u>1.043</u>

Per 1 januari 2011 is de herverzekering bij herverzekeraar Zwitserleven verlengd met 5 jaar. De premievrijstelling van de premiebetaling voor de pensioenopbouw bij arbeidsongeschiktheid is op rentebasis herverzekerd. Het excedent-arbeidsongeschiktheidspensioen is op rentebasis herverzekerd. Het overlijdensrisico, dat voortvloeit uit de aanspraken op nabestaandenpensioen en ANW-hiaat, is op kapitaalbasis herverzekerd. Het herverzekeringsdeel technische voorzieningen is gelijk aan de contante waarde van de in de toekomst te ontvangen uitkering voor de pensioenopbouw van het ouderdomspensioen van arbeidsongeschikten vermeerderd met de contante waarde van de in de toekomst te ontvangen uitkering van het arbeidsongeschiktheidspensioen. Het herverzekerde aandeel in de technische voorziening heeft betrekking op de deelnemers die aan het eind van het boekjaar arbeidsongeschikt zijn en heeft betrekking op deelnemers die ziek zijn aan het einde van het boekjaar, maar nog niet arbeidsongeschikt (IBNR).

Met de herverzekeraar is een winstdelingsregeling overeengekomen. Per 31 december 2014 bestaat er geen vordering uit hoofde van resultaatdeling.

	<u>31-12-2014</u>	<u>31-12-2013</u>
4. Vorderingen en overlopende activa		
Verzekeringsmaatschappij	-	7
Vorderingen op werkgevers	210	-
	<u>210</u>	<u>7</u>

Alle vorderingen hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

5. Liquide middelen

Liquide middelen	<u>77</u>	<u>617</u>
------------------	-----------	------------

Onder de liquide middelen worden opgenomen die kasmiddelen en tegoeden op bankrekeningen, die onmiddellijk dan wel op korte termijn opeisbaar zijn en niet het karakter van beleggingen hebben.

6. Stichtingskapitaal en reserves

Mutatieoverzicht eigen vermogen

	Algemene reserve
Stand per 1 januari 2014	5.934
Uit bestemming saldo van baten en lasten	757
Stand per 31 december 2014	<u>6.691</u>
	Algemene reserve
Stand per 1 januari 2013	3.043
Uit bestemming saldo van baten en lasten	2.891
Stand per 31 december 2013	<u>5.934</u>

	31-12-2014		31-12-2013	
		In %		In %
Solvabiliteit				
Aanwezig vermogen	42.495	118,7	31.621	123,1
Af: technische voorziening	35.804	100,0	25.687	100,0
Eigen vermogen	<u>6.691</u>	<u>18,7</u>	<u>5.934</u>	<u>23,1</u>
Af: vereist eigen vermogen	8.389	23,4	6.562	25,5
Vrij vermogen	<u>-1.698</u>	<u>-4,7</u>	<u>-628</u>	<u>-2,4</u>
Minimaal vereist eigen vermogen	1.989	5,6	1.418	5,5
Dekkingsgraad		118,7		123,1

Het minimaal vereist eigen vermogen (MVEV) is bepaald op basis van de in artikel 11 van het "Besluit Financieel Toetsingskader pensioenfondsen" omschreven formule. Per 31 december 2014 bedraagt het MVEV 1.989, ofwel 5,6% van de technische voorzieningen (2013: 1.418, ofwel 5,5%). De minimaal vereiste dekkingsgraad is derhalve gelijk aan 105,6%.

De vermogenspositie van het pensioenfonds kan worden gekarakteriseerd als reservetekort. Voor de berekening van het vereist eigen vermogen wordt gebruik gemaakt van een standaard model met opslag voor actief beheer.

Het verloop van de nominale dekkingsgraad kan als volgt worden gespecificeerd:

	2014	2013
	%	%
Dekkingsgraad per 1 januari	123,1	112,8
M1 Premie	6,8	5,4
M2 Uitkeringen	-	0,1
M3 Toeslagen	-0,6	-1,1
M4 RTS	-30,5	6,9
M5 Rendement	31,9	1,6
M6 Overigen	-12,0	-2,6
Dekkingsgraad per 31 december	118,7	123,1

Herstelplan

In december 2014 is de wetgeving inzake het nFTK tot stand gekomen. Op 16 januari 2015 heeft het fonds van DNB een brief ontvangen met betrekking tot de implementatie van het nFTK. In de brief wordt in hoofdlijnen aangegeven wat de pensioenfondsen in 2015 moeten doen om te voldoen aan de wijzigingen ten aanzien van het nFTK. Ook het fonds zal nagaan welke acties zij dient te ondernemen. Voorzover nu bekend zal dat in ieder geval betekenen dat door het fonds een herstelplan en een haalbaarheidstoets zullen moeten worden opgesteld en worden ingediend bij DNB. Daarnaast zal het beleid van het fonds in overeenstemming moeten worden gebracht met het nFTK. Dit nieuwe beleid zal ook worden opgenomen in de fondsdocumenten van het fonds.

7. Technische voorzieningen

Mutatieoverzicht technische voorzieningen

	Pensioen- verplichting
Stand per 1 januari 2013	23.796
Mutatie technische voorzieningen	1.891
Stand per 31 december 2013	25.687
Mutatie technische voorzieningen	10.117
Stand per 31 december 2014	35.804

Mutatie technische voorzieningen

	2014	2013
Pensioenopbouw	2.322	2.623
Indexering en overige toeslagen	136	235
Rentetoevoeging	103	91
Onttrekking voor pensioenuitkeringen	-157	-169
Onttrekking voor pensioenuitvoeringskosten	58	68
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	267	143
Wijziging marktrente	8.491	-1.388
Wijziging overige actuariële uitgangspunten	-958	-
Overige mutatie voorziening pensioenverplichtingen	-145	288
	<u>10.117</u>	<u>1.891</u>

	31-12-2014	31-12-2013
De voorziening voor pensioenverplichtingen is naar categorie van deelnemers als volgt samengesteld:		
Deelnemers	26.274	18.966
Gewezen deelnemers	7.327	4.708
Pensioengerechtigden	2.203	2.013
	<u>35.804</u>	<u>25.687</u>

De methode voor de berekening van de pensioenverplichtingen is zodanig toegepast dat er geen sprake is van een financieringsachterstand. Dit betekent dat alle opgebouwde aanspraken zijn opgenomen in de technische voorzieningen.

Naar hun aard hebben de technische voorzieningen in het algemeen een langlopend karakter.

Toeslagverlening

Ieder jaar bekijkt het bestuur of de pensioenrechten, de pensioenaanspraken en de bij Nationale Nederlanden verzekerde rechten verhoogd kunnen worden met een toeslag. Dit is een voorwaardelijke toeslag, op basis van een door het bestuur te bepalen percentage. Hierbij wordt als uitgangspunt de door het CBS bepaalde CPI alle huishoudens afgeleid over de laatste periode oktober - oktober genomen. De toeslagverlening wordt uit beleggingsrendementen gefinancierd. Er is geen zekerheid. Er wordt geen geld gereserveerd om het pensioen in de toekomst te verhogen. De toeslag is afhankelijk van de nominale marktwaarde dekkingsgraad en het vereist eigen vermogen (VEV) van het fonds.

	2014	2013
8. Voorziening pensioenverplichtingen risico deelnemers		
Stand per 1 januari	4.811	3.840
Premie en stortingen	811	678
Uitkeringen en onttrekkingen	-26	-48
Beleggingsresultaat risico deelnemers	539	341
Stand per 31 december	<u>6.135</u>	<u>4.811</u>
	<u>31-12-2014</u>	<u>31-12-2013</u>
9. Overige schulden en overlopende passiva		
Verzekeringsmaatschappij	64	-
Belastingen en premies sociale verzekeringen	4	5
Te betalen kosten	55	43
Ontvangen waardeoverdrachten	-	220
	<u>123</u>	<u>268</u>

Alle schulden hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

Risicobeheer en derivaten

Solvabiliteitsrisico

Het fonds wordt bij het beheer van de pensioenverplichtingen en de financiering daarvan geconfronteerd met risico's. De belangrijkste doelstelling van het fonds is het nakomen van de pensioentoezeggingen. Voor het realiseren van deze doelstelling wordt gestreefd naar een toereikende solvabiliteit op basis van de reële waarde van de pensioenverplichtingen.

Het belangrijkste risico voor het fonds betreft het solvabiliteitsrisico, ofwel het risico dat het fonds niet beschikt over voldoende vermogen ter dekking van de pensioenverplichtingen. De solvabiliteit wordt gemeten zowel op basis van algemeen geldende normen als ook naar de specifieke normen welke door de toezichthouder worden opgelegd. Indien de solvabiliteit van het fonds zich negatief ontwikkelt, bestaat het risico dat het fonds de premie voor de onderneming en deelnemers moet verhogen en het risico dat er geen ruimte beschikbaar is voor een eventuele toeslag van opgebouwde pensioenrechten. In het uiterste geval kan het noodzakelijk zijn dat het fonds verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten moet verminderen.

De aanwezige dekkingsgraad heeft zich als volgt ontwikkeld:

	31-12-2014	31-12-2013
Het surplus/tekort op FTK-grondslagen is als volgt:		
Technische voorziening (FTK-waardering)	35.804	25.687
Buffers:		
S1 Renterisico	4.651	3.991
S2 Risico zakelijke waarden	3.381	2.467
S3 Valutarisico	2.386	1.791
S4 Grondstoffenrisico	-	-
S5 Kredietrisico	99	180
S6 Verzekeringstechnisch risico	3.067	2.237
S7 Liquiditeitsrisico	-	-
S8 Concentratierisico	-	-
S10 Risico voor actief beheer	334	254
Opslag TV risico deelnemers	61	48
Diversificatie effect	-5.590	-4.406
Totaal S (vereiste buffers)	<u>8.389</u>	<u>6.562</u>
Vereist vermogen (artikel 132 Pensioenwet)	44.193	32.249
Aanwezig vermogen (totaal activa - schulden)	42.495	31.621
Tekort/Tekort	<u>-1.698</u>	<u>-628</u>

Bij de berekening van de buffers past het pensioenfonds de standaardmethode toe. Vanaf 2013 is de solvabiliteitstoets uitgebreid met een opslag voor actief beheer verantwoord onder S10. De opslag betreft een uitbreiding van het risico van S2. Naast de standaardschok van 25% voor aandelen ontwikkelde markten, en 35% voor aandelen opkomende markten wordt onder S10 een extra schok bepaald door het bestuur van het pensioenfonds. Voor de samenstelling van de beleggingen wordt uitgegaan van de strategische asset mix in de evenwichtssituatie.

Beleid en risicobeheer

Het bestuur beschikt over een aantal beleidsinstrumenten ten behoeve van het beheersen van deze risico's. Deze beleidsinstrumenten betreffen:

- beleggingsbeleid
- premiebeleid
- herverzekeringsbeleid
- toeslagbeleid.

De keuze en toepassing van beleidsinstrumenten vindt plaats na uitvoerige analyses ten aanzien van te verwachten ontwikkelingen van de verplichtingen en de financiële markten. Daarbij wordt onder meer gebruikgemaakt van ALM-studies. Een ALM-studie is een analyse van de structuur van de pensioenverplichtingen en van verschillende beleggingsstrategieën en de ontwikkeling daarvan in diverse economische scenario's.

Marktrisico's (S1 - S4)

Het marktrisico omvat het renterisico, het prijs(koers)risico en het valutarisico. Marktrisico omvat de mogelijkheden voor winst of verlies en door een verandering van marktfactoren. Marktfactoren kunnen bijvoorbeeld marktprijzen zijn van aandelen, grondstoffen, vastgoed en private equity (prijsrisico), maar ook valutakoersen (valutarisico) of rentes (renterisico).

De strategie van het fonds met betrekking tot het beleggingsrisico wordt bepaald door de beleggingsdoelstellingen. Het marktrisico wordt op dagelijkse basis beheerst in overeenstemming met de aanwezige beleidskaders en richtlijnen. De overallmarktposities worden periodiek gerapporteerd aan het bestuur.

De mate waarin de beleggingsportefeuille van het fonds gevoelig is voor het prijs- en renterisico is in de volgende alinea weergegeven, vervolgens worden de risico's die het fonds loopt nader toegelicht.

Renterisico (S1)

Het renterisico is het risico dat de waarden van de portefeuille vastrentende waarden en de pensioenverplichtingen wijzigen als gevolg van veranderingen in de marktrente.

De rentegevoeligheid kan worden gemeten door middel van de duration. De duration geeft aan hoeveel procent bij benadering de reële waarde van een belegging of verplichting verandert bij een parallelle verschuiving van de rentecurve. Een hoge duration geeft een hoge gevoeligheid voor veranderingen in de rente weer.

	31-12-2014		31-12-2013	
	Balanswaarde	Duration	Balanswaarde	Duration
Duration van de vastrentende waarden	28.675	15,1	20.127	13,4
Duration van de totale portefeuille	41.696	10,4	30.222	9,0
Technische voorziening (FTK-waardering)	35.804	31,0	25.687	29,3

Op balansdatum is de duration van de beleggingen aanzienlijk korter dan de duration van de verplichtingen. Er is derhalve sprake van een zogenaamde "duration-mismatch". Dit betekent dat bij een rentestijging de waarde van beleggingen minder snel daalt dan de waarde van de verplichtingen (bij toepassing van de actuele marktrentestructuur) daalt, de dekkingsgraad zal stijgen. Bij een rentedaling zal de waarde van de beleggingen minder snel stijgen dan de waarde van de verplichtingen, waardoor de dekkingsgraad daalt.

De samenstelling van de vastrentende waarden naar looptijd is als volgt:

	31-12-2014		31-12-2013	
		in %		in %
Resterende looptijd < 1 jaar	1.314	4,6	913	4,5
Resterende looptijd > 1 en < 5 jaar	2.893	10,1	3.919	19,5
Resterende looptijd > 5 jaar	24.468	85,3	15.295	76,0
	<u>28.675</u>	<u>100,0</u>	<u>20.127</u>	<u>100,0</u>

Prijrisico

Prijrisico is het risico van waardewijzigingen door de ontwikkeling van marktprijzen, die wordt veroorzaakt door factoren gerelateerd aan een individuele belegging, de uitgevende instelling of generieke factoren. Omdat alle beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde waarbij waardewijzigingen onmiddellijk in het saldo van baten en lasten worden verwerkt, zijn alle wijzigingen in marktomstandigheden direct zichtbaar in het beleggingsresultaat. Het prijrisico kan worden gelimiteerd door diversificatie.

	31-12-2014		31-12-2013	
		In %		In %
Specificatie aandelen naar sector:				
Financiële instellingen	2.659	20,5	2.141	21,3
Informatie technologie	2.303	17,8	1.416	14,1
Farmacie en gezondheidszorg	1.455	11,2	1.030	10,3
Energie	858	6,6	981	9,8
Industrie en dienstverlening	1.245	9,6	961	9,6
Consument cyclisch	1.530	11,8	1.162	11,6
Consument defensief	1.339	10,3	1.012	10,1
Basismaterialen	728	5,6	588	5,9
Telecom	541	4,2	464	4,6
Nutsbedrijven	279	2,3	215	2,0
Overig	11	0,1	67	0,7
	<u>12.948</u>	<u>100,0</u>	<u>10.037</u>	<u>100,0</u>

Specificatie aandelen naar regio:

Amerika	6.659	51,4	5.181	51,6
Europa	3.201	24,7	2.742	27,3
Verre Oosten	2.482	19,2	1.974	19,7
Overig	606	4,7	140	1,4
	<u>12.948</u>	<u>100,0</u>	<u>10.037</u>	<u>100,0</u>

Valutarisico (S3)

Het totaalbedrag van de gehele beleggingsportefeuille dat buiten de euro wordt belegd bedraagt ultimo 2014 € 11.470 (2013: € 8.978) en wordt in onderstaande tabel weergegeven. In de tabel is geen rekening gehouden met valuta afdekking binnen de beleggingsfondsen waarin het fonds belegt.

De vreemde valutapositie is als volgt te specificeren:

	<u>31-12-2014</u>	<u>31-12-2013</u>
Euro	30.154	21.244
Britse pond	1.128	749
Japanse yen	760	913
Amerikaanse dollar	6.908	5.137
Canadese dollar	94	35
Zwitserse frank	624	491
Hong Kong dollar	637	421
Koreaanse won	254	290
Taiwanese dollar	225	-
Overig	840	942
	<u>41.624</u>	<u>30.222</u>

Kredietrisico (S5)

Kredietrisico is het risico van financiële verliezen voor het fonds als gevolg van faillissement of betalingsonmacht van tegenpartijen waarop het fonds (potentiële) vorderingen heeft. Hierbij kan onder meer worden gedacht aan partijen die obligatieleningen uitgeven, banken waar deposito's worden geplaatst, marktpartijen waarmee Over The Counter (OTC)-derivatenposities worden aangegaan en aan bijvoorbeeld herverzekeraars.

Een voor beleggingsactiviteiten specifiek onderdeel van kredietrisico is het settlementrisico. Dit heeft betrekking op het risico dat partijen waarmee het fonds transacties is aangegaan niet meer in staat zijn hun tegenprestatie te verrichten waardoor het fonds financiële verliezen lijdt.

Beheersing vindt plaats door het stellen van limieten aan tegenpartijen op totaalniveau, dat wil zeggen met inachtneming van alle posities die een tegenpartij heeft jegens het fonds en het uitlenen van effecten; het hanteren van prudente verstrekingsnormen bij hypothecaire geldleningen. Ter afdekking van het settlementrisico wordt door het fonds enkel belegd in markten waar een voldoende betrouwbaar clearing- en settlementstelsel functioneert.

	<u>31-12-2014</u>		<u>31-12-2013</u>	
	In %		In %	
Specificatie vastrentende waarden naar sector:				
Staatsobligaties	28.134	98,1	17.231	85,6
Bedrijfsobligaties	541	1,9	2.896	14,4
	<u>28.675</u>	<u>100,0</u>	<u>20.127</u>	<u>100,0</u>
Specificatie vastrentende waarden naar regio:				
Europa	<u>28.675</u>	<u>100,0</u>	<u>20.127</u>	<u>100,0</u>

Ten aanzien van de kredietwaardigheid van de debiteuren van de vastrentende portefeuille kan het volgende overzicht worden gegeven:

	31-12-2014		31-12-2013	
		In %		In %
AAA	21.301	74,3	11.984	59,5
AA	1.823	6,4	2.255	11,2
A	1.327	4,6	1.018	5,1
BBB	3.970	13,8	4.463	22,2
BB	129	0,5	15	0,1
Overig	125	0,4	392	1,9
	<u>28.675</u>	<u>100,0</u>	<u>20.127</u>	<u>100,0</u>

Verzekeringstechnische risico (S6)

De belangrijkste actuariële risico's zijn de risico's van langlevens, overlijden en arbeidsongeschiktheid.

Langlevensrisico

Het langlevensrisico is het belangrijkste actuariële (verzekeringstechnische) risico. Langlevensrisico is het risico dat deelnemers langer blijven leven dan gemiddeld verondersteld wordt bij de bepaling van de technische voorziening. Als gevolg hiervan volstaat de opbouw van het pensioenvermogen niet voor de uitkering van de pensioenverplichting. Door toepassing van Prognosetafel AG2014 met adequate correcties voor ervaringssterfte is het langlevensrisico nagenoeg geheel verdisconteerd in de waardering van de pensioenverplichtingen.

Overlijdensrisico

Het overlijdensrisico betekent dat het fonds in geval van overlijden mogelijk een nabestaandenpensioen moet toekennen waarvoor door het fonds geen voorzieningen zijn getroffen. Dit risico kan worden uitgedrukt in risicokapitalen.

Arbeidsongeschiktheidsrisico

Het arbeidsongeschiktheidsrisico betreft het risico dat het fonds voorzieningen moet treffen voor premievrijstelling bij invaliditeit en het toekennen van een arbeidsongeschiktheidspensioen ("schadereserve"). Voor dit risico wordt jaarlijks een risicopremie in rekening gebracht. Het verschil tussen de risicopremie en de werkelijke kosten wordt verwerkt via het resultaat. De actuariële uitgangspunten voor de risicopremie worden periodiek herzien.

Het fonds heeft het arbeidsongeschiktheidspensioen en de premievrijstelling herverzekerd bij een externe, onder toezicht van DNB staande verzekeringsmaatschappij. Daarnaast is eveneens het arbeidsongeschiktheids- en overlijdensrisico herverzekerd. De herverzekeringsovereenkomsten zijn verlengd in 2011. Met de herverzekeraars zijn resultatendelingen overeengekomen.

Toeslagrisico

Het bestuur van het fonds heeft de ambitie om de pensioen te indexeren. De mate waarin dit kan worden gerealiseerd is afhankelijk van de ontwikkelingen in de rente, rendement, looninflatie en demografie. Uitdrukkelijk wordt opgemerkt dat de indexatietoezegging voorwaardelijk is.

Liquiditeitsrisico (S7)

Liquiditeitsrisico is het risico dat beleggingen niet tijdig en/of niet tegen een aanvaardbare prijs kunnen worden omgezet in liquide middelen, waardoor het fonds op korte termijn niet aan zijn verplichtingen kan voldoen. Waar de overige risicocomponenten vooral de langere termijn betreffen (solvabiliteit), gaat het hierbij om de kortere termijn. Dit risico kan worden beheerst door in het strategische en tactische beleggingsbeleid voldoende ruimte aan te houden voor de liquiditeitsposities. Er moet eveneens rekening worden gehouden met de directe beleggingsopbrengsten en andere inkomsten zoals premies.

Overige niet-financiële risico's

Operationeel risico (S9)

Operationeel risico is het risico van een onjuiste afwikkeling van transacties, fouten in de verwerking van gegevens, het verloren gaan van informatie, fraude en dergelijke. Dergelijke risico's worden door het fonds beheerst door het stellen van hoge kwaliteitseisen aan de organisaties die bij de uitvoering betrokken zijn op gebieden zoals interne organisatie, procedures, processen en controles, kwaliteit geautomatiseerde systemen, enzovoorts. Deze kwaliteitseisen worden periodiek getoetst door het bestuur.

Systeemrisico

Systeemrisico betreft het risico dat het mondiale financiële systeem (de internationale markten) niet langer naar behoren functioneert waardoor beleggingen van het fonds niet langer verhandelbaar zijn en zelfs, al dan niet tijdelijk, hun waarde kunnen verliezen. Net als voor andere marktpartijen, is dit risico voor het fonds niet beheersbaar.

Specifieke financiële instrumenten (derivaten)

Voor de uitvoering van het beleggingsbeleid wordt door het fonds geen gebruik gemaakt van financiële derivaten. De beleggingsfondsen waarin het pensioenfonds belegt maken wel gebruik van financiële derivaten (met name interest rate swaps in Robeco Institutional Liability Driven Euro Government Bond 40). Het totaalbedrag van de derivaten (IRS) bedraagt € 1 mln.

Verbonden partijen

Identiteit van verbonden partijen

Er is sprake van een relatie tussen het fonds en de aangesloten ondernemingen en hun bestuurders.

Transacties met bestuurders

De bestuurders ontvangen geen beloning van het fonds. Er zijn geen leningen verstrekt aan en er zijn geen vorderingen op (voormalige) bestuurders.

Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen

Ontvangen zekerheden en garanties

Per balansdatum zijn er geen zekerheden en garanties ontvangen.

Langlopende contractuele verplichtingen

Het fonds heeft een uitbestedingsovereenkomst afgesloten met een serviceorganisatie voor een periode van 5 jaar, eindigend per 31 december 2016. De jaarlijks te betalen vergoeding bedraagt € 195 (2013: € 193). Deze overeenkomst is per 1-1-2012 met 5 jaar verlengd. De totale verplichting voor de resterende looptijd bedraagt € 386.

Daarnaast heeft het fonds een herverzekeringscontract afgesloten voor een periode van 5 jaar ingaande 2011. De in 2014 betaalde premie bedraagt € 272 (2013 € 237) De totale verplichting voor de resterende looptijd bedraagt € 237.

Investerings- en stortingsverplichtingen

Per balansdatum bestaan er geen investerings- en stortingsverplichtingen (zogenaamde voorbeleggingen).

6 TOELICHTING OP DE STAAT VAN BATEN EN LASTEN

(x € 1.000)

	2014	2013
10. Premiebijdragen risico pensioenfonds (van werkgevers en werknemers)		
Premie werkgevers en werknemers	3.927	4.372
Risico premie DC	15	-
FVP-koopsommen	7	-
	<u>3.949</u>	<u>4.372</u>

De FVP-koopsommen worden aangewend voor inkoop van extra pensioenaanspraken.

De kostendekkende, gedempte en feitelijke premie volgens artikel 128 van de Pensioenwet zijn als volgt:

Kostendekkende premie	3.313	3.599
Gedempte premie	3.539	3.547
Feitelijke premie	3.934	4.372

De aan het boekjaar toe te rekenen feitelijke premie is als bate verantwoord.

De samenstelling van de kostendekkende premie is als volgt:

Actuarieel benodigde koopsom	2.384	2.695
Opslag voor uitvoeringskosten	321	261
Solvabiliteitsopslag (Vereist Eigen Vermogen)	608	643
	<u>3.313</u>	<u>3.599</u>

De samenstelling van de gedempte premie is als volgt:

Actuarieel benodigde koopsom	2.564	2.653
Opslag voor uitvoeringskosten	321	261
Solvabiliteitsopslag (Vereist Eigen Vermogen)	654	633
	<u>3.539</u>	<u>3.547</u>

11. Premiebijdragen voor risico deelnemers

Periodieke premies werknemer	<u>811</u>	<u>678</u>
------------------------------	------------	------------

Het pensioenfonds kent een beschikbare premiereregeling boven een maximum salaris van € 49.503 (2013 € 49.062). De werkgever stelt een bijdrage beschikbaar over het salaris boven dit grensbedrag.

Daarnaast kunnen deelnemers sparen voor een aanvullend pensioen. De deelnemer kan bijdragen storten voor zover de deelnemer hiervoor 'fiscale ruimte' heeft. Deze aanvullende bijdragen zijn geheel voor rekening van de deelnemer.

12. Beleggingsresultaten risico pensioenfonds

	Directe beleggings- opbrengsten 2014	Indirecte beleggings- opbrengsten 2014	Kosten van vermogens- beheer 2014	Totaal 2014
Aandelen	285	1.652	-51	1.886
Vastrentende waarden	357	5.611	-35	5.933
Overige opbrengsten en lasten	2	-	-	2
	<u>644</u>	<u>7.263</u>	<u>-86</u>	<u>7.821</u>
	Directe beleggings- opbrengsten 2013	Indirecte beleggings- opbrengsten 2013	Kosten van vermogens- beheer 2013	Totaal 2013
Aandelen	232	1.048	-42	1.238
Vastrentende waarden	280	-994	-37	-751
	<u>512</u>	<u>54</u>	<u>-79</u>	<u>487</u>

13. Beleggingsresultaten risico deelnemers

	Directe beleggings- opbrengsten 2014	Indirecte beleggings- opbrengsten 2014	Kosten van vermogens- beheer	Totaal 2014	Totaal 2013
Beleggingsresultaten risico deelnemers	-	539	-	539	341

14. Pensioenuitkeringen

	2014	2013
Ouderdomspensioen	25	22
Partnerpensioen	96	95
Wezenpensioen	3	2
Arbeidsongeschiktheid	21	20
Afkopen	11	9
	<u>156</u>	<u>148</u>

De post afkopen betreft de afkoop van pensioenen die lager zijn dan € 458,06 (2013: € 451,22) per jaar overeenkomstig de Pensioenwet (artikel 66).

15. Pensioenuitvoeringskosten

Administratiekosten	248	194
Adviseurs- en controlekosten	47	48
Overige kosten	30	23
	<u>325</u>	<u>265</u>

De administratiekosten zijn hoger vanwege aanpassingen aan de pensioenregeling.

	2014	2013
Controle van de jaarrekening	23	19

Overeenkomstig artikel 96 van de Pensioenwet wordt vermeld dat:

- het fonds in het boekjaar 2014 geen dwangsommen en boetes zijn opgelegd;
- het fonds in het boekjaar 2014 geen aanwijzing als bedoeld in artikel 171 van de Pensioenwet is gegeven;
- in het boekjaar 2014 geen bewindvoerder als bedoeld in artikel 173 van de Pensioenwet is aangesteld;

Personeelsleden

Bij het fonds zijn geen werknemers in dienst. Het bestuur ontvangt geen bezoldiging.

16. Mutatie technische voorzieningen

Pensioenopbouw

Onder pensioenopbouw zijn de actuariële kosten opgenomen voor de inkoop van de onvoorwaardelijke pensioenaangroei in het verslagjaar. Tevens zijn hierin de risicopremies voor overlijden en arbeidsongeschiktheid opgenomen.

Toeslagen

Het beleid en de ambitie inzake de toeslagverlening is weergegeven in de alinea "Toeslagverlening" onder de paragraaf inzake de toelichting op de balanspost "Voorziening pensioenverplichtingen risico fonds".

Rentetoevoeging

De voorziening pensioenverplichtingen is in het boekjaar opgerent met 0,379% (2013: 0,351%). Dit is de éénjaarsrente uit de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur per 31 december 2013.

Pensioenuitkeringen en afkopen

Op basis van de opgebouwde pensioenaanspraken wordt jaarlijks een vrijval verwacht uit de voorziening pensioenverplichtingen uit hoofde van het doen van uitkeringen. Deze verwachte vrijval is onder dit hoofd opgenomen.

Uitvoeringskosten

De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft de vrijval van de in de voorziening opgenomen opslag voor toekomstige uitvoeringskosten ad 3% voor het doen van uitkeringen.

Wijziging rentetermijnstructuur

Jaarlijks wordt per 31 december de marktwaarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt verantwoord onder het hoofd wijziging marktrente.

Wijziging actuariële uitgangspunten

Hieronder is het gevolg van de invoering van de Prognosetafel AG2014 en wijziging ervaringssterfte in het verslagjaar 2014 een last verantwoord.

Overige wijzigingen

	2014	2013
Resultaat op kanssystemen:		
Resultaat op sterfte	140	128
Resultaat op arbeidsongeschiktheid	78	-423
Resultaat op mutaties	-42	7
Resultaat op overige technische grondslagen	-30	-
Overig	-1	-
	<u>145</u>	<u>-288</u>
17. Mutatie pensioenverplichtingen voor risico deelnemers		
Mutatie boekjaar	<u>-1.324</u>	<u>-971</u>
18. Mutatie herverzekeringdeel technische voorzieningen		
Mutatie waarde herverzekeringopolissen	<u>408</u>	<u>-446</u>
19. Saldo overdrachten van rechten risico pensioenfonds		
Inkomende waardeoverdrachten	368	343
Uitgaande waardeoverdrachten	-135	-253
	<u>233</u>	<u>90</u>
<p>Dit betreft de ontvangst van of betaling aan pensioenfonds of pensioenverzekeraar van respectievelijk de vorige of nieuwe werkgever van de contante waarde van premievrije pensioenaanspraken van deelnemers die tot de ontslagdatum zijn opgebouwd.</p> <p>De ontvangsten koopsommen worden aangewend voor de inkoop van extra dienstjaren.</p>		
<p>Wijziging technische voorziening inzake overdracht van rechten:</p>		
Toevoeging aan de technische voorzieningen	390	403
Ottrekking aan de technische voorzieningen	-123	-260
<p>Het resultaat op de waardeoverdrachten is als volgt:</p>		
- de overgenomen pensioenverplichting	-22	-60
- de overgedragen pensioenverplichting	-12	7
20. Saldo overdrachten van rechten risico deelnemers		
Uitgaande waardeoverdrachten	<u>-26</u>	<u>-48</u>
21. Herverzekeringen		
Premies voor arbeidsongeschiktheidsuitkeringen	179	150
Premies voor premievrijstelling	93	87
Totaal premies	<u>272</u>	<u>237</u>
Uitkeringen van herverzekerd ouderdomspensioen	-32	-37
	<u>240</u>	<u>200</u>

Belastingen

De activiteiten van het fonds zijn vrijgesteld van belastingheffing in het kader van de vennootschapsbelasting.

Rotterdam, 24 juni 2015

Stichting ORTEC Pensioenfonds

Het bestuur

G.T. Timmer	Voorzitter
A.A. Hartog	Plv. secretaris
F. Heemskerk	Lid
C.M. Krijts	Secretaris
J.E.M. Scholing	Plv. voorzitter
W.A. Luijten	Lid

OVERIGE GEGEVENS

OVERIGE GEGEVENS

1 Belangrijke gebeurtenissen na balansdatum

Er zijn geen gebeurtenissen na balansdatum die een zodanige invloed op de jaarrekening 2014 hebben dat deze dienen te worden vermeld.

Nieuwe financieel toetsingskader

Met ingang van 1 januari 2015 is het nieuwe financieel toetsingskader (hierna nFTK) ingegaan. Vanaf 2015 gelden andere eisen omtrent de waardering van de verplichtingen en de bepaling van de dekkinggraad. Hieronder wordt aangegeven wat de impact is van de wijzigingen op het fonds per 31 december 2014.

Waardering technische voorzieningen

Voor de waardering van de technische voorziening wordt gebruik gemaakt van de actuele risicovrije rentetermijnstructuur zoals gepubliceerd door DNB. Deze rentetermijnstructuur wordt gebaseerd op actuele marktrentes voor looptijden tot 20 jaar en groeit daarna richting een Ultimate Forward Rate (UFR). De UFR bedraagt 4,2%. De driemaandsmiddeling van de rente wordt niet meer toegepast vanaf 1 januari 2015.

De impact van het niet meer toepassen van de driemaandsmiddeling op de technische voorziening van het fonds bedraagt 2.492 per eind december 2014, de technische voorziening stijgt hiermee van 35.804 naar 38.296. De dekkinggraad daalt hierdoor van 118,7% naar 111,0%.

Dekkinggraad en beleidsdekkinggraad

De actuele dekkinggraad wordt in 2015 berekend door de waarde van het vermogen te delen door de waarde van de technische voorziening. Aangezien de technische voorziening gewaardeerd wordt op basis van de actuele rentetermijnstructuur kan de dekkinggraad sterk fluctueren met de dagkoersen op de financiële markten. Daarom wordt naast de actuele dekkinggraad een meer stabiele dekkinggraad geïntroduceerd, de beleidsdekkinggraad.

De beleidsdekkinggraad voor het fonds is het voortschrijdend gemiddelde van de laatste twaalf maanden van de actuele dekkinggraad. In de middeling worden de aan DNB gerapporteerde dekkinggraden meegenomen.

De beleidsdekkinggraad bedraagt 122,0% per eind december 2014.

Vereiste dekkinggraad (VDG)

De rekenregels voor de vereiste dekkinggraad worden aangepast. Deze wijziging is al in 2011 aangekondigd in het document "Uitwerking herziening berekeningssystematiek vereist eigen vermogen" van juni 2011. Naast de wijzigingen uit dit document in de rekenregels geldt dat ook voor de VDG de nieuwe UFR van toepassing is.

Omdat alle dekkinggraden die ten grondslag liggen aan de beleidsdekkinggraad gebaseerd zijn op een rente met driemaandsmiddeling is het ook toegestaan om de VDG per 1-1-2015 te berekenen o.b.v. een rente met driemaandsmiddeling.

De VDG wijzigt door de gewijzigde rekenregels en nieuwe UFR (zonder driemaandsmiddeling) van 123,4% naar 125,4%.

Financiële positie

De financiële positie van het fonds wordt bepaald aan de hand van de beleidsdekkingsgraad en de vereiste dekkingsgraad. De beleidsdekkingsgraad moet ten minste het niveau hebben van de vereiste dekkingsgraad. Als de beleidsdekkingsgraad van het fonds onder de vereiste dekkingsgraad ligt, is er sprake van een tekortsituatie en maakt het fonds een herstelplan.

Op basis van het nFTK is er sprake van een tekortsituatie. Het fonds heeft tot 1 juli 2015 de tijd om een herstelplan in te dienen bij DNB.

2 Resultaatverdeling

Het resultaat over 2014 ad 757 is toegevoegd aan de algemene reserve.

3 ACTUARIËLE VERKLARING

Opdracht

Door Stichting ORTEC Pensioenfonds gevestigd te Groningen is aan Towers Watson Netherlands B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2014.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds.

Voor de toetsing van de fondsmiddelen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeel van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

De door het pensioenfonds verstrekte administratieve basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt voor mijn beoordelingswerkzaamheden heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht:

- | heb ik ondermeer onderzocht of de technische voorzieningen, het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen toereikend zijn vastgesteld; en
- | heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten. Ik heb mij een oordeel gevormd over de waarschijnlijkheid waarmee het pensioenfonds de tot balansdatum aangegane verplichtingen kan nakomen, mede in aanmerking nemend het financieel beleid van het pensioenfonds. Mijn oordeel is gebaseerd op het Financieel Toetsingskader zoals dat op balansdatum van toepassing was.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken, en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten, als geheel gezien, toereikend vastgesteld.

Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum lager dan het wettelijk vereist eigen vermogen, maar niet lager dan het wettelijk minimaal vereist eigen vermogen.

Gemeten naar de wettelijke maatstaf is ten aanzien van de verplichtingen, aangegaan tot balansdatum, sprake van een reservetekort.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet met uitzondering van artikel 132 (reservetekort) van de Pensioenwet.

De vermogenspositie van Stichting ORTEC Pensioenfonds is naar mijn mening niet voldoende vanwege het reservetekort.

De ervaringssterftecorrecties voor medeverzekerde zijn naar mijn mening onvoldoende onderbouwd. Gelijkstelling van deze correcties aan die voor hoofdverzekerden zou echter een zodanig effect op de technische voorzieningen hebben, dat ik hierin geen aanleiding heb gezien om te verklaren dat deze niet toereikend zijn vastgesteld.

Het oordeel is gebaseerd op het Financieel Toetsingskader zoals dat tot en met 31 december 2014 van kracht was. Voor de volledigheid merk ik op dat, op basis van gegevens die door het pensioenfonds zijn aangeleverd en door mij op plausibiliteit gecontroleerd, mijn oordeel over de vermogenspositie per 1 januari 2015 op basis van het nieuw Financieel Toetsingskader niet zou zijn gewijzigd.

Amstelveen, 24 juni 2015
Drs. W. Hoekert AAG

Verbonden aan Towers Watson Netherlands B.V.

4 CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan: het Bestuur van Stichting ORTEC Pensioenfonds

Verklaring over de jaarrekening 2014

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2014 van Stichting ORTEC Pensioenfonds te Groningen gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting ORTEC Pensioenfonds op 31 december 2014 en van het resultaat over 2014, in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW).

De jaarrekening bestaat uit:

- | de balans per 31 december 2014;
- | de staat van baten en lasten over 2014; en
- | de toelichting met een overzicht van de belangrijke grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting ORTEC Pensioenfonds (hierna de Stichting) zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Materialiteit

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op € 425 duizend. De materialiteit is gebaseerd op 1% van het pensioenvermogen, zijnde het totaal van de pensioenverplichtingen en de reserves. Dit betreft het vermogen dat de basis vormt voor de berekening van de dekkingsgraad. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn.

Wij zijn met het bestuur overeengekomen dat wij aan het bestuur tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven € 21 duizend rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

De kernpunten van onze controle

In de kernpunten van onze controle beschrijven wij zaken die naar ons professionele oordeel het meest belangrijk waren tijdens onze controle van de jaarrekening. De kernpunten van onze controle hebben wij met het bestuur gecommuniceerd, maar vormen geen volledige weergave van alles wat is besproken.

Wij hebben onze controlewerkzaamheden met betrekking tot deze kernpunten bepaald in het kader van de jaarrekeningcontrole als geheel. Onze bevindingen ten aanzien van de individuele kernpunten moeten in dat kader worden bezien en niet als afzonderlijke oordelen over deze kernpunten.

Ontwikkeling van de dekkingsgraad

De solvabiliteit van een pensioenfonds wordt gemeten aan de hand van de dekkingsgraad, die de verhouding tussen de activa en verplichtingen tot uitdrukking brengt. Per 31 december 2014 bedraagt de dekkingsgraad van de Stichting 118,7%. Dit betekent dat de Stichting ultimo 2014 in situatie van reservetekort bevindt.

De financiële positie per 31 december 2014 van de Stichting en de belangrijkste maatregelen zoals opgenomen in het herstelplan zijn beschreven in toelichting 6. Stichtingskapitaal en reserves.

De ontwikkeling van de dekkingsgraad is afhankelijk van een groot aantal factoren. Wij hebben de ontwikkelingen in de financiële positie van de Stichting beoordeeld op basis van het actuarieel rapport van de certificerend actuaaris en onze controle van de jaarcijfers. Vanwege de gevoeligheid van schattingselementen hebben wij bijzondere aandacht besteed aan de waardering van de beleggingen en de waardering van de technische voorzieningen. De werkzaamheden die wij in dit kader hebben uitgevoerd zijn hieronder beschreven.

Waardering en toelichting van niet-beursgenoteerde beleggingen

De beleggingen zijn een significante post op de balans van de Stichting. Alle beleggingen dienen krachtens de Pensioenwet te worden gewaardeerd op marktwaarde. Voor een groot deel van de beleggingen is deze marktwaarde te verifiëren aan transacties die tot stand zijn gekomen op de financiële markten (marktprijzen), maar er zijn ook beleggingen die worden gewaardeerd op basis van onafhankelijke taxaties, netto contante waarde berekeningen of een andere geschikte methode, waaronder de intrinsieke waarde per participatie voor posities in fondsen.

De waarderingsonzekerheid neemt toe bij (onafhankelijke) taxaties, netto contante waarde berekeningen en andere geschikte methoden en hangt samen met de beschikbaarheid en toepasbaarheid van marktgegevens. Bij de Stichting betreffen dit de posities in niet-beursgenoteerde beleggingsfondsen. Deze beleggingsfondsen beleggen onder andere in (beursgenoteerde) aandelen en obligaties, alsmede in derivaten. De posities in niet-beursgenoteerde fondsen kennen relatief veel waarderingsonzekerheid doordat de waarde wordt ontleend aan de meest recente rapportages van de fondsmanagers. In onze risico-inschatting houden wij rekening met het feit dat de onderliggende beleggingen in de niet-beursgenoteerde beleggingsfondsen veelal genoteerde marktprijzen als basis van de waardering kennen hetgeen de schattingsonzekerheid verlaagt.

De Stichting heeft de waarderingsgrondslagen voor de beleggingen beschreven op pagina 48-49 en een nadere toelichting opgenomen in toelichting 1 "Beleggingen voor risico fondsen". Uit deze toelichting blijkt dat per 31 december 2014 € 26,8 miljoen is belegd in niet-(beurs)genoteerde fondsen. Dit betreft 64% van de totale beleggingen.

Wij hebben de gehanteerde waarderingsgrondslagen beoordeeld en controlewerkzaamheden uitgevoerd op de waardering van de beleggingen per 31 december 2014. Voor de posities in niet-beursgenoteerde fondsen hebben wij de monitoring procedures van de uitvoeringsorganisatie onderzocht en voor een selectie van de niet-beursgenoteerde fondsen de aansluiting gemaakt met de gecontroleerde jaarrekening van de betreffende fondsen.

Waardering van en toelichting ten aanzien van de technische voorzieningen

De technische voorzieningen waaronder de voorziening pensioenverplichtingen betreffen een significante post in de balans van de Stichting. De technische voorzieningen dienen krachtens de Pensioenwet te worden gewaardeerd op marktwaarde. De waardering is gevoelig voor de gehanteerde (actuariële) veronderstellingen en schattingselementen. Hier ligt een aantal belangrijke conventies aan ten grondslag namelijk dat voor de waardering uitgegaan wordt van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur alsmede de meeste recente informatie (tafels) omtrent de levensverwachting, zoals gepubliceerd door het Actuarieel Genootschap (AG). De tafels worden gecorrigeerd voor de ingeschatte ervaringssterfte bij de Stichting, zijnde de fonds-specifieke ervaringssterfte. Deze veronderstellingen hebben tezamen met de hoogte van de kostenopslag, waaraan eveneens schattingen ten grondslag liggen, bijzondere aandacht gehad in onze controle.

De Stichting heeft de waarderingsgrondslagen voor de voorziening pensioenverplichtingen beschreven op pagina 50 en een nadere toelichting opgenomen in toelichting 7. Technische voorzieningen. Uit deze toelichting blijkt dat schattingswijzigingen hebben plaatsgevonden door toepassing van de in 2014 verschenen herziene prognosetafels, de aanpassing van de ervaringssterfte op basis van nader onderzoek en een wijziging van de methodiek voor de bepaling van de voorziening arbeidsongeschiktheid (IBNR). Volgens deze toelichting is de dekkinggraad hierdoor 1,5% hoger uitgekomen. Dit is een gecombineerd effect van een toename van € 592.000 als gevolg van de herijking van de ervaringssterfte, een afname van € 78.000 als gevolg van de herziene prognosetafel en een effect van € 23.000 als gevolg van de aangepaste methodiek voor de bepaling van de voorziening arbeidsongeschiktheid.

Bij de controle hebben wij gebruik gemaakt van de werkzaamheden van de certificerend actuaris van de Stichting. De certificerend actuaris onderzoekt onder meer de toereikendheid van de technische voorzieningen en de naleving van een aantal specifieke wettelijke bepalingen. De certificerend actuaris heeft daarbij gebruikgemaakt van de door ons in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel bij de jaarrekening hebben wij met de certificerend actuaris onze planning, de verwachte werkzaamheden en aandachtsgebieden afgestemd voor de controle. De rolverdeling en afspraken zijn vastgelegd in instructies en aan elkaar bevestigd. Daarnaast hebben wij met de certificerend actuaris de uitkomsten van de uitgevoerde werkzaamheden afgestemd. Tevens hebben wij onderling gegevens uitgewisseld met betrekking tot de uitgevoerde werkzaamheden en de uitkomsten daarvan.

Wij hebben de gehanteerde waarderingsgrondslagen beoordeeld en controlewerkzaamheden uitgevoerd op de waardering van de voorziening pensioenverplichtingen per 31 december 2014. Hierbij hebben wij het intern actuariële rapport zoals opgesteld door de Stichting en het certificeringsrapport zoals opgesteld door de certificerend actuaris beoordeeld. Wij hebben ons hierbij een beeld gevormd van de redelijkheid van de aannames en schattingen van het bestuur met betrekking tot de gekozen actuariële grondslagen door het beoordelen van de uitkomsten van de door de Stichting uitgevoerde analyses waaronder de ervaringssterfte, kostenopslag en de methodiek voor de bepaling van de arbeidsongeschiktheidsvoorziening. Wij hebben de uitkomsten van deze analyses, alsmede de uitkomsten van het actuariële grondslagenonderzoek en de gehanteerde waarderingsgrondslagen besproken met de Stichting en de certificerend actuaris. Hierbij hebben wij de actualiteit van het grondslagenonderzoek, de toetsing op de onderbouwing van de daarin opgenomen veronderstellingen, de uitkomsten van de actuariële analyse over meerdere jaren en de aanwezigheid van een consistente gedragslijn in aanmerking genomen.

Uitvoering van vermogensbeheer en pensioenbeheer processen bij de uitvoeringsorganisatie

De Stichting heeft de pensioenuitvoering en het vermogensbeheer uitbesteed aan derde partijen. Het bestuur blijft conform de Pensioenwet eindverantwoordelijk voor de gehele dienstverleningsketen. De financiële informatie die ontvangen wordt van deze partijen is opgenomen in de jaarrekening van de Stichting.

De Stichting heeft de relatie tussen haar verantwoordelijkheden voor de processen en de uitbesteding daarvan aan de uitvoerders van de pensioenadministratie en het vermogensbeheer toegelicht in de risicoparagraaf op pagina 60 tot en met 66 van de van de jaarrekening.

Voor zover relevant voor onze controle van de jaarrekening, hebben wij de juiste werking van interne beheersmaatregelen bij de uitvoeringsorganisaties beoordeeld op basis van de ontvangen ISAE 3402 of soortgelijke rapportages. Verder hebben wij gegevensgerichte werkzaamheden uitgevoerd zoals cijferanalyses en deelwaarnemingen met als doel de uitkomsten van de relevante financiële informatiestromen te controleren.

Verantwoordelijkheden van het bestuur voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en het getrouw weergeven van de jaarrekening en voor het opstellen van het jaarverslag, beide in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de Stichting in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de Stichting te liquideren of de activiteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de Stichting haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle fouten en fraude ontdekken.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- | het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- | het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de Stichting;
- | het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- | het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de Stichting haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat de Stichting haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- | het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- | het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met het bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Wij bevestigen aan het bestuur dat wij de relevante ethische voorschriften over onafhankelijkheid hebben nageleefd. Wij communiceren ook met het bestuur over alle relaties en andere zaken die redelijkerwijs onze onafhankelijkheid kunnen beïnvloeden en over de daarmee verband houdende maatregelen om onze onafhankelijkheid te waarborgen.

Wij bepalen de kernpunten van onze controle van de jaarrekening op basis van alle zaken die wij met het bestuur hebben besproken. Wij beschrijven deze kernpunten in onze controleverklaring, tenzij dit is verboden door wet- of regelgeving of in buitengewoon zeldzame omstandigheden wanneer het niet vermelden in het belang van het maatschappelijk verkeer is.

Verklaring betreffende overige door wet- of regelgeving gestelde vereisten

Verklaring betreffende het jaarverslag en de overige gegevens

Wij vermelden op basis van de wettelijke verplichtingen onder Titel 9 Boek 2 BW (betreffende onze verantwoordelijkheid om te rapporteren over het jaarverslag en de overige gegevens):

- | dat wij geen tekortkomingen hebben geconstateerd naar aanleiding van het onderzoek of het jaarverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, overeenkomstig Titel 9 Boek 2 BW is opgesteld, en of de door Titel 9 Boek 2 BW vereiste overige gegevens zijn toegevoegd;
- | dat het jaarverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, verenigbaar is met de jaarrekening.

Benoeming

Wij zijn door het bestuur benoemd als accountant van Stichting ORTEC Pensioenfonds. Ondergetekende treedt op als externe accountant sinds de controle van het boekjaar 2009.

Den Haag, 24 juni 2015

Ernst & Young Accountants LLP

S.B. Spiessens RA

BIJLAGEN

1 VERLOOPSTAAT DEELNEMERS

	2014		2013	
	Aantal	Aantal	Aantal	Aantal
Deelnemers				
Stand vorig boekjaar		621		561
Nieuwe toetredingen	70		106	
Ontslag met premievrije aanspraak	-63		-40	
Overlijden	-		-2	
Andere oorzaken	-4		-4	
		3		60
Stand einde boekjaar		624		621
Gewezen deelnemers				
Stand vorig boekjaar		378		362
Ontslag met premievrije aanspraak	63		40	
Waardeoverdrachten	-9		-17	
Overlijden	-		-1	
Afkopen	-10		-6	
Andere oorzaken	-1		-	
		43		16
Stand einde boekjaar		421		378
Pensioengerechtigden				
Stand vorig boekjaar		12		8
Ingang pensioen		-		4
Stand einde boekjaar		12		12
		1.057		1.011